

NOVINE I AGENCIJE
mogu da iskorištavaju vijesti, koje donosi naš list, kako god žele.
Mi želimo da te vijesti dobiju što veći publicitet.

ISTRA

GLASILLO SAVEZA JUGOSLOVENSKIH EMIGRANATA IZ JULIJSKE KRAJINE

DVA UMORSTVA

Julijska Krajina je ušla u novu godinu sa dvije nove žrtve: umoren su Srećko Likar i Franc Fabjančič. Oko Božića. Jedan u blizini Idrje, drugi na Koparsčini. U razmaku od par dana. 1933 je umoren Marijan Čotar, njegovo smo brojili u krvavom i dugom spisku žrtava kao posljednju. Ali on više nije posljednji. Na strašnoj strazi zamjenjuju ga Likar i Fabjančič. Eržen, Bevkova, Juršević, Čotar, Likar i Fabjančič — to je i sviše mnogo za same dvije godine... Izgleda kao da se niz nije još završio i da će se ta grozna stranica naše historije nastaviti. Jer fašistička Italija ničim ne pokazuje, da je i malo ublažila svoje brijes protiv slavenskog čovjeka u Julijskoj Krajini, ona ničim ne pokazuje, da danas gleda drugačije na tog čovjeka nego li je gledala jučer. I po nitiemu nemožemo zaključivati, da će ona sutra izmjeniti svoje gledanje.

Već tolike strašne godine ona svom divljom krajnjem nehumanosti i oštrom apsolutnom barbarstvu nasreće na Jugoslavene, koji su joj izručeni, nemojni i bez ikakve zapisane pravice, na milost i nemilost. Iz tog bespravnog položaja, sankcionisanog Rapalskim ugovorom, na jednoj strani, i iz težnje da se od Julijske Krajine stvari neprobojni zid latinstva, s druge strane, izrodilo se ono pšiholosko stanje, u kojem jedna država funkcioneri te države i pripadnici te nacije nalaze u vijek opravdanju za svaku i najgadniju djelu protiv Hrvata i Slovenaca u Julijskoj Krajini. See zlo proizvodi odatle, što je Rapalskim ugovorom golema masa Jugoslavena predana talijanskoj državi a da se od te države nije dobila nikakva garantija o njihovoj zaštiti. Kad bi bilo drugačije, to jest kad bi Rapalski ugovor sadržavao klauze o zaštiti naše manjine, — fašizam ne bi bio mogao da se postavi na stanovište o integralnoj talijanskoj naciji i ne bi se uime takvih načela mogla provoditi ona assimilaciona akcija, koja na svojem putu ostavlja i krvave ljudske žrtve.

Bespravni jugoslavenski čovjek može lakše da se ubije u ovom stanju. Umorstvo jugoslavenskog čovjeka, koji stoji na putu asimilacije, opravданo je traženoj uzačenjem fašističkom ideologijom o državi i naciji, može biti čak i nagradjeno kao zaštitu za državu i naciju. Nismo još mogli zabilježiti proces protiv nijednog ubojice nijedno od naših nacionalnih i političkih žrtava. Ne će doći pred sud ni ubojice Likara i Fabjančića.

Onaj, koji je umorio Fabjančiča, izrodjeni zločinac Babuder, šeće mirno po Materiji i hvali se svojim krevanim djelom. Njego nikao ne hapsi i ne poziva, na red. Ta on je učinio djelo korisno za fašističku Italiju: ubio je čovjeka, koji se je ponosio svojim slovenskim imenom i jezikom, čovjeka, koji je četvero svoje djece u tom duhu i u tom jeziku odgajao... Ono što bi drugdje povećavalo grozotu zločina i kaznu za zločinca, ono pod fašističkom Italijom povećava zaslugu ubojice: četvero djece... Umoren je četvero svoje djece branoj od talijanske asimilacije — zar nije to dovoljno da se takav čovjek uništi? — to je fašistička filozofija o državi.

A onaj mlađi sedamnaestgodišnji student Srećko Likar, kojeg su ubili finansijski stražari na pragu rodne kuće — zar on zasludi neke naročite obzire? Zasludi li — po mišljenju jednog talijanskog ograničenog financijskog stražara, zadajenog fašističkim frazama i spremnog za specijalnu službu u pogrančnom kraju — zasludi li mlađi djak, koji polazi talijansku gimnaziju, a ostaje i dalje Slavenom, drugo nego smrт? Pa ti su stražari dresirani kao psi za napadaj na sve ono što je i malo sumnjičivo uz granicu. Tu je psihika borbe do istrebljenja još i potencirana, tu u pogrančnim planinama važe još brutalniji odnosi između talijanskog prestavnika države, oružanog do zubiju i Slavena golorukog i slabog. Tu se čuva svela granica ne samo fašističke države, nego i latinske civilizacije, koja je interpretovana mističnim frazama svetlosti i poslanstva opteretila ograničene živilske moždove i savsim iz njih istjerala mogućnost razumnog razmišljanja.

Grozne su te grozote i analiziranje onog stravičnog stanja, koje danas vlada u našoj Julijskoj Krajini, logično dovode do zaključka, da je svemu početak u onoj atmosferi, divljeg, razuzdanog, brutalnog udara po jugoslavenskoj manjini opravdano i polsticanom imperialističkim ciljevima i fašističkim načelima o državi i naciji.

Ali to nipošto ne znaci, da je čitav ostali svijet prisiljen da ostaje hladan i nezainteresovan pred groznim umorstvima, koja se dogadjaju u Istri i Goričkoj. Jugoslaveni u Italiji nisu zaštićeni ugovorima o manjinama, ali i iznad toga ina zakona, ako ne pozitivnimi juridički formuila iz internacionalnog prava, a ono svakako zakona, koji i pored toga važe. Tako je zakon čovječnosti, zakon ljudske savjesti...

Najbolje, svi apeli do sada na savjest svijeta bili su uzaludni. Možda i zato, jer je

DVE NOVI KONFINACIJI NA GORIŠKEM Ivan Bukovec in Jože Valentiničič

Gorica, 5. januara. Okrog 30 let stari mesar Ivan Bukovec in študent Jože Valentiničič, star šele 18 let, sta bila aretirana 6. decembra skoraj istočasno kakor Jakob Rutar v Čadri nad Tolminom. Karabinjerji so ju odvedli najprej na tolminske komisarijat, od koder sta bila po daljših zaslišanjih odposljana v Gorico v gorische preiskovalne zapore. Pred dnevi sta bila postavljena pred prefekturino konfincijsko komisijo, ki jima je brez vsakega zaslisanja in, ne da bi se smela zagovarjati, prisodila po 5 let konfinacija. Trenutno še ni znano, kam ju bodo odpeljali.

Kakor znano, so Rutarja rešili njegevovi tovariši, ko sta ga dva karabinjerja baš peljala iz Čadre v Tolmin. O vrokih konfinacijach obeh tolminskih fantov krožijo različne govorice. Pričkom septembra je prejel Ivan Bukovec neko pismo iz Firence, ki mu ga je baje

posal veliki njegov znanc. V pismu ga je prosil za 500 lir posojila. Pismu pa je bil baje priložen tudi listek za Valentiničiča. Ko je poštar prinesel pismo v Bukovčeve hišo, so hkrat v njim vstopili v Bukovčeve stanovanje tudi policijski agentje. Od sestre, ki je pismo prevzela od poštarja, so zahtevali, naj ga odpre. Ker je oklevala, so ga sami odprli, si ga dali prevesti in nato takoj aretirali Ivana Bukoveca in nekaj kasnejše Jožeta Valentiničiča. Kakor zatrjujejo ljudje, jima je bilo pismo podtaknjeno. Jože Valentiničič je študiral na tolminske gimnaziji, kjer je že dovršil pet razredov.

Tako so konfinacije naših ljudi spet v najširšem obsegu na dnevnom redu, dasi je ministarski predsednik Mussolini že 1. 1932. ko je režim ob 10-letnici fašističnega pohoda na Rim razglasil amnestiju, izjavil, da bo vlada spontano ukinila vsa konfinacijska taborišča.

ŠE O NASILJIH V TRNOVEM PRAVI VZROK ARETACIJE ŠTIRIH ŠTUDENTOV - KAKO SO ŠE PRIPRAVLJALI IZGON ŽUPNIKA TABACKYJA

Reka, 5. jan. 1935. (Agis). — Že iz dosedanih poročil v zvezi z izgonom župnika Tabackyja iz Trnovega, so lahko čitalci razvideli kakšnih metod se poslužujejo fašistične oblasti pri preganjanju našega ljudstva, zlasti pa ljudi, ki so na poti nihovim načrtom. Razvideli so lahko vso moralno propalost in podlost fašističnih oblastnikov, ki skušajo s podtiskovanji, z izsiljevanjem in mučenjem doseči svoje namene. Vsi fantje so prisli iz štiridnevne leče v Kopru, kjer so jih pretepali in jim niso dali ves čas ničesar zavžiti ter so pri zasljevanju padali v nezavest, tako zastrašeni, da se ne upajo o stvari ničesar govoriti. Ječa je postila na milih vijude sledove.

TABACKYJEV NAMESTNIK FAŠISTIČNI DUHOVNIK

Reka, 8. jan. 1935. (Agis). — Tu so se razširile vesti, da bo prišel na mesto, ki ga je do sedaj zasedal priljubljeni izgnani župnik Tabacky neki proš iz Reke z imenom Bales, ki je velik prijatelj fašistov. S tem bodo dosegli svoj namen bistriški preganjalci prejšnjega župnika, a vprašanje je, ki ga stavimo škofu Santinu, kako bo ljudstvo sprejelo novega pastirja.

Poročali smo v zadnjih zaporednih številkah o preganjanju štirih mladih trnovskih študentov, dveh bratov

REBCEV, BUTINARIA IN VIČIČA.
za katerega ime smo šele sedaj zvezdili. Poročali smo, da so bili prejeti v vlaku, ko so se vračali z Reke in nato odpeljani v koperske zapore, od koder so jih po včernem pridržani, končno izdustili. Kot vzhrok aretacije smo navedli, da so bili

osumljeni protidržavnega delovanja. Toda to se je izkazalo kot neresnično. Baje so jih aretirali v zvezi s tem, ker so si hoteli njimi olajšati delo z njihovimi izsiljenimi izjavami o njegovem protidržavnem delovanju in s tem oprovičili izgon Tabackyja. Vsi fantje so prisli iz štiridnevne leče v Kopru, kjer so jih pretepali in jim niso dali ves čas ničesar zavžiti ter so pri zasljevanju padali v nezavest, tako zastrašeni, da se ne upajo o stvari ničesar govoriti. Ječa je postila na milih vijude sledove.

TABACKYJEV NAMESTNIK FAŠISTIČNI DUHOVNIK

Reka, 8. jan. 1935. (Agis). — Tu so se razširile vesti, da bo prišel na mesto, ki ga je do sedaj zasedal priljubljeni izgnani župnik Tabacky neki proš iz Reke z imenom Bales, ki je velik prijatelj fašistov. S tem bodo dosegli svoj namen bistriški preganjalci prejšnjega župnika, a vprašanje je, ki ga stavimo škofu Santinu, kako bo ljudstvo sprejelo novega pastirja.

PO JEĆI KONFINACIJA, POLICIJSKO NADZORSTVO, ALI ZOPET — JEĆA

USODA PETRA NARDINA

Gorica, 5. januarja 1935. (Agis). — Niti eden izrazitih antifašistov, kar jih je bilo spuščenih iz ječa po amnestiji, ni ostal danes svoboden. Vsi so moralni ali na otoke, ali pa so pod najstrožjim policijskim nadzorstvom.

Pred časom so, kot smo poročali, zoteti aretirali in zaprli Petra Nardina iz Vrtojbe, ki je bil amnestiran. Odsedeti bi moral deset let ječe radi protifašističnega delovanja. Sedaj so ga obdolžili, da je on obesil na Oslavju, kjer je bil zaposten pri delih velikega spomenika padlim, protifašistično zastavo. Odpeljali so ga v koperske zapore, kjer je še danes in pričakuje, da bo v kratkem pri-

šel pred posebno sodišče. V njegovo krivdo vsi zelo dvomijo in so prepričani, da mu je zločin podtaknjen. Ze gleda na to, ker ga je prejšnja ječa popolnoma zlomila in mesto zdravega fanta vrgla telesno popolnoma skrušenega človeka na cesto, je popolnoma nemogoče, da bi se loteval novih protifašističnih akcij. Poleg tega je delal na Oslavju skoro med samimi Italijani in je bil tako stalno nadziran. Njegova družina, zlasti bratje so pahnjeni s tem v veliko nesrečo, ker izvajajo tudi nad njimi oblasti vsemogoč teror, bratje pa ne morejo dobiti nobenega dela.

Posebno sodišče deluje neumorno Zasedanja sodišča so tajna

Trst, januarja 1935. (Agis). — Dan dan se vrše procesi proti antifašističnim skupinam, ki so spričo razmer vedno številnejše. V delovanju posebnega sodišča lahko vidimo gibanje antifašizma v Italiji sami, kjer nastopa vedno bolj organizirano in enotno. V zadnjem času so zlasti številni procesi proti onim, ki so nastopali proti plebiscitu in organizirali odpor. Navadno stejejo take skupine po nad dvajset ljudi obojega spola. Zgleda pa, da se je fašizem ustrasil

svojega dela in da se boji odpora, kajti zasedanja sodišča se vrše sedaj v največji tajnosti. Dočim so časopisi včasih poročali zelo podrobno, se danes omejujejo le na ugotovitve števila obtolženih, obsojenih, na število let in na navdihno označuje z besedami »sobillatori antifascistični« — protidržavni hujškači. Tudi mnogo naših ljudi pride od časa do časa pred to sodišče, a mi le redko zvemo za njih usodo.

naš glas bio preslab. Treballo bi zato, da se najprije razbudi kod svih Jugoslavena puni osjećaj bratstva s onim sunarodnjacima, ki so od Jugoslavije otkinuti granicom, ali s kojima postoji i dalje veza krv, veza tradicije, veza jezikova. I Jugoslaveni da svilni glas protesta nad onim što se događa u Julijskoj Krajini pred čitavim civilizovanim svijetom. Jugoslaveni bi imali na to pravo, to bi bila i njihova dužnost, oni bi mogli da svojim prilikom na čitavoj svijetu izjavljuju Europe pokrenu pitanje o dno sosa fašizma i jugoslavenske ocevi četvero djece...

manjine u Italiji. To bi bilo nužno naročito, sada, kad se toliko govori o srednjevju medjunarodnih odnosa u Srednjem Evropi.

Jer, ako do toga ne dodje, prolazit će godine stradanja i pod brutalnim udarom jednog sistema, u psihološke borbe do istrebljenja, padali in dalje žrtve, ubijati će se nevinji ljudi u Julijskoj Krajini: siromašni besposleni radnici in seljaci, noseče seljačke žene na bijegu preko granice, mlađi po zavtorima, dječaci nadbiskupskih gimnazija i

REDAKCIJA I ADMINISTRACIJA
»ISTRE« u Zagrebu, Masarykova ulica 28, II. — Za SLOVENIJO: v. Ljubljani, Erjavčeva 4a.

„KATOLIŠKO TISKOVNO DRUŠTVO“

V GORICI NI DOBILO NOVO KONSECISIJO ZA »KATOLIŠKO KNJIGARNO«

Za božične praznike je goriška krestura sporočila »Katoliškemu tiskovnemu društvu«, da ne bo dobilo več koncesije za katoliško tiskarno v Gorici, katera bo po novem letu zaprta. Zaradi tega je podjetje moralo odpovedati službo vsem nameščencem in delavcem. Kaj to pomeni, ve vsak, ki pozna razmere. Zato ni čudo, če so delavci na glas jokali, ko so slišali to novico.

KNJIGE MOHORJEVE DRUŽBE ŠE NISO IZSLE, KER DOSLEJ SE NOBENA KNJIGA NI ODOBRENA OD CENZURE.

»Danica« in drugi slovenski koledarji morejo med ljudi in nihče ne ve, kdaj bodo mogli. — Vsekakor pa dobra katoliška knjiga v slovenskem jeziku in slovenska božja beseda edina vzdržljiva krščansko moralno med Slovenci spriča splošne razbrdanosti, ki se šopira okrog in okrog. — (»Slovenec«)

ČEVLJAR IZ BISTRICE KONFINIRAN NA PET LET

Reka, 8 jan. 1935. (Agis). Oblasti so konfiriale nekega čevljaria iz Il. Bistrice, katerega ime nam je do sedaj še neznamo. Vzrok konfiracije je v zvezi z izgonom župnika Tabackyja. Konfirirani čevljari je nameče osumljeni, da je baje hvalil izgnane župnika in odločno žigosal postopanje oblasti ob tej priliki. Kam je bil konfiriran nam ni znano.

UMORSTVO FAŠISTE IZ MEDULINA

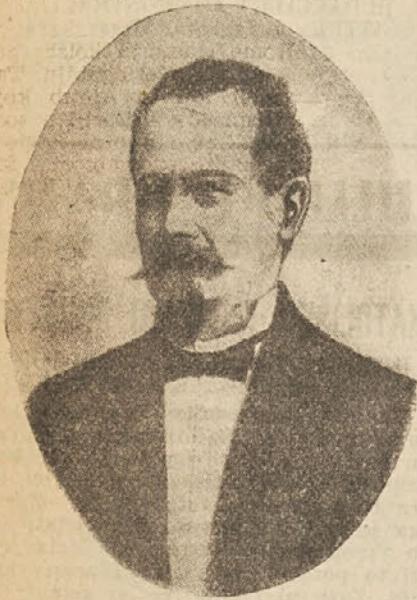
Lorenzin Ničo ubijen je prije nekoliko dana u šumi nedaleko Sišana — Ubojica je Sišanac Diodato Popazzi

Pula, januar 1935. U nedjelju 6. o. m. nadjev je čitav u šumi nedaleko mesta Sišana kraj Pule

poznati fašista Anton Lorenzin iz Medulina, zvan u mjestu i okolicu nadimkom »Ničo«.

On je te nedjelje u 3 sati ujutro krenuo iz kuće da obidje okolna mjesta i šume u svojstvu pazitelja lova, ne bi li koga uhvatio gdje potajno lovi. Tog jutra našao je svoju smrt. Bio je kao lovopazitelj, a i inače kao čovjek strog i bezobziran, bez imalo duše i razumijevanja, za nevolje našeg čovjeka na selu. Dolaskom Talijana u naše krajeve, a pogotovo nastupom fašizma na vlast, Lorenzin je odvajkada zakleti neprijatelj svega što je bilo hrvatsko, dobio na cijeni kod novih gospodara. Bio je neko vrijeme i mjesni delegat pa se u tom svojstvu, a

PRVI ZASTUPNIK ISTRE



DR. DINKO VITEZIC

Na Božić je prošlo 30 godina od smrti dr. Dinka Vitezica — prvega našeg zastupnika u parlamentu. Roden 1822 (u Vrbniku), dokle u praskozorje Ilirskog pokreta, školovan i solidno obrazovan, morao bi bio i silom prilika da u tadašnjem kulturno-političkom previranju dode u prve redove. Školovan u Zadru, Beču i Padovu (gdje je 1847 dobio doktorat prava) stekao je naobrazbu na tadašnji jezicima. Tu okolnost bi možda od Vitezica bila stvorila, da je živio pedesetak godina kasnije, čovjeka »srednje linije«, kulturnog Europeja i »presvjetlog gospodinjstva visokog ranga austrijske birokracije. Ali ono doba — doba evropskog romantizma i nacionalnih revolucija — nije znala za »srednje linije« ni za nijanse. Od literature pa do politike sve je bilo dvojbojno i oštrosno diferencirano: postojalo je samo bijelo ili samo crno. To doba nije trpjelo sivoće ni u ljudima ni u fantaziji pjesnika, pa su tako i ljudi prelazili odlučno u oštrosno diferencirane tabore.

Tako i Vitezic, solidno obrazovan Krčanin, iz kraja gdje se sačuvala naša najstarija originalna kultura, pridružuje se u Zadru odlučno narodno-preporodnom pokretu. Intimni prijatelj dalmatinskog preporoditelja Pavlinovića, član odbora »Matice Dalmatinske« napušta sigurnu karijeru austrijskog činovnika (bio je savjetnik Finansijske prokure u Zadru) i postaje 1873 — prvi našim istarskim zastupnikom u Carevinskom vijeću. Osamnaest godina — od 1873 do 1891 — bio je zastupnikom istočne i otočne Istre. Tršćanica »Naša Sloga« nosi kroz tih 18 godina pečat njegovog rada, a dva sveska njegovih »Poslanica kojima obaveštuje svoje birače o svojem zastupničkom djelovanju u saborskim zasjedanjima« prikazuju nam Dinka Vitezica kao čovjeka i kao borca — prvega našeg boraca na širem političkom polju.

U ono doba nije još politika bila »posao«. Demokratizam je imao još punu označku romantičnosti u najboljem smislu te rječi, i narodni zastupnik je zastupnik. Tako je i Vitezic bio u pravom smislu zastupnik našega naroda u Istri.

U izborima 1873 god., kada je Vitezic po prvi put izabran, biralо se u Istri četiri zastupnika. Po jednoga je biraо veliki posjed (136 glasača); jednoga gradova, gradića i trgovačka komora (4.224 glasača); jednoga posjednicu u seoskim općinama Kopra, Vodnjanu i Poreču (4.897 prvih, a 177 izabranih glasača) i posjednicu seoskih općina Pazina, Voloskoga, Krka i Lošinja jednoga (4.607 prvih, a 176 izabranih glasača). Vitezic je postao zastupnikom ovih posljednjih, a Talijani su zastupali veliki posjed, gradane i trgovece te posjednike općina na zapadne Istru. Narod, puk, nije imao još prava glasa, ali Vitezic je zastupao za razliku od talijanskih zastupnika, baš taj puk, bez obzira na visinu porezne stope, izbornog okružja i prava glasa. Tadašnji stanjeni stvari on je bio jedini zastupnik iskoristavanje klase istarskog stanovništva — koji su u ogromnoj većini bili ujedno i Slaveni — pa je njegov rad u Carevinskom vijeću bio, uz političko-kulturni, u velikoj mjeri i političko-socijalni.

Kada se 1886 u parlamentu raspravljalo o otpisu zemljarine radi elementarnih šteta, Vitezic se bori da taj zakon obuhvatiti i štetu od bure, koja u Istri nanaša više štete od tuče i poplave. Pri glasovanju o tom zakonskom predlogu jedini prisutni talijanski zastupnik iz Istre Vidulich glasuje protiv. U istom zasjedanju napada Vitezic trgovački ugovor s Italijom štiteći prava naših ribara pred Cozotima i napadajući sniženje cartona na talijanske smoke i bademe, jer da je tamo oštećen naš primorski seljak. Traži gradnje malih gatova i lukobrana u Baški, Iki, Belom, Kruku itd. u interesu ribara i malog pomorskog prometa. U svim prilikama sudjeluje aktivno u ekonomskim i socijalnim pitanjima, a koliko su ta ekonomsko-socijalna pitanja bila aktuelna i usko povezana sa nacionalnim vidi se po jednom memorandumu, kojega je talijansko političko društvo u Pazinu bilo dostavilo ministru unutrašnjih poslova optužujući Hrvate za socijalno-revolucionarne namjere. U tom memorandumu se vidi: »Hrvati na Talijane napadaju ih i proganjaju ih jer su im izvanjski smutljivci napunili glave, da se privlačava u vrijeme kad će se i oni moći obogatiti gospodskim dobromete.«

Medutim to »obogaćivanje gospodskim dobrom« nije bio revolucionarno. Narod je malo postajao gospodarom zemlje, koju je do tada obradivao u korist veleposjednika Talijana. Tako se broj posjedovnih

BILANS FAŠISTIČKE REAKCIJE G. 1934

»L' informazione italiana donaša u prvom broju ove godine bilansu fašističkog terora u Italiji. Donašamo tu »bilansu« po tom biljetenu:

»Bilansa fašističke reakcije u Italiji, sudeći po osudama Specijalnog tribunala, pokazuju veću razdražljivost nego 1933 godine. To dokazuje da se politička i ekonomski situacija Italije pogoršala i da je nezadovoljstvo radnika seljaka sve to veće. God. 1934 je karakterizirana kao godina u kojoj je fašizam htio političkom demagogijom zaštitati sve veće nezadovoljstvo izglednjelih masa, ali u isto vrijeme je sve to veće reakcija nastojala spriječiti potrete radnih masa, koje su na stotinu načina manifestirale svoje pravo na rad, na kruh i na slobodu.

Amnistija — procesi — su dokazom sve to veće širenja opozicije fašizma, i oni koji su do juče slijedili fašizam, ili su bili neaktivni antifašisti, danas su u ogorčenoj borbi sa režimom.

U godini 1933 bilo je pred Specijalnim tribunalom 20 procesa i palo u 417 godina robije u osudama, a 1934

popeo se broj procesa na 28 sa 1.735 godina robije.

U ove osude učestvujaju i osude za špijunazu, ali iako odbijeno 359 godina robije, koliko je palo za špijunazu, ostaje nam ipak cifra koja prelazi tri puta cifru godina robije u 1933 god.

Ako uporedimo broj procesa i osudjenika sa brojem godina robije vidimo da se visina kazne za antifašističku propagandu popela. Najtipičniji slučaj koji karakterizira divljinu. Specijalnog tribunala je slučaj radnice Adele Bej, majke dvoje male djece, koja je osuđena na 18 godina robije za antifašističku propagandu.

Podatke koje posjedujemo o konfiranima dozvoljavaju nam da utvrdimo da se broj konfiranih popeo u 1934 god. na 1000. — Hapšenja u toku 1934 — koja su u nekim slučajevima trajala mjesecu — iznašaju nekoliko hiljada, premda je tačan broj nemoguće ustanoviti.

Te cifre pružaju same po sebi sredstvo za prosudjivanje situacije u Italiji i pokazuju nam iskoristavanje i prisilak fašizma, a i široku opoziciju talijanskih radnih masa.

KORUPCIJA, NEMORAL I NISKOST U REDOVIMA FAŠISTIČKOG ČINOVNIŠTVA U JULIJSKOJ KRAJINI

Ilirska Bistrica, januara 1935. Nešto prije rata mi smo ustanovili kod nas »Vatrogasnici četu« koja je bila na ponos cijeloj našoj okolici. Ta je četa vrlo lijepo napredovala, tako da smo u kratkom roku nabavili mnogo sprava, koje su bile potrebne. Sve je lijepo išlo dok smo mi imali u rukama vodstvo tog našeg društva ali od kako je primio pretsjedništvo naš podeštač g. Berdoni i s njim jedan naš izred imenom Zagăr

nestalo je i sprava a i novaca kojega smo imali prijeđenog, a polako su se počeli i članovi razlaziti. Sprave koje smo imali i koje smo našim trudom kupili taj naš podeštač je prodao jednom talijanskom poduzeću, a novac stavio sebi u džep. I novac koji smo imali on si je pomalo prisvojio. Mi ne smijemo da za taj novac pitamo, jer čim bi ga spomenuli, već bi se našli s onu stranu vratit, kao što nam se je već naš podeštač i za-grozo.

Na našoj je općini namješten kao pomomač sila, a k tomu i kao tumač jedan naš čovjek, ili bolje reći jedan naš izrod Šađin Ivan.

Taj se je delija toliko uzoholio, da kada dodje koii naš seljak ili seljakinja na općinu a neznaju obično niti riječi talijanski,

taj se delija počne na njih derati i psovati ih sa najugrodnijim riječima a ujedno im dobacuje da se ovdje govori talijanski i pozdravlja rimski. Dogodio se je slučaj, da je došao jedan stari naš seljak koji je rodom iz Jasena na općinu i ovaj ga je junak istjerao napolje i na njega pljunuo, jer nezna talijanski. Mi ovom izrodu poručujemo da će doći dan obračuna...

Na našem je poreznom uredu već više godina bio namješten jedan naš čovjek kao služitelj, otac 7 djece.

Pokazao se je kao vrlo vrijedan i pošten radnik, ali nekojim našim izredima, a s njima i komesarju javne sigurnosti Cechini nije bio po volji i on ga je izbacio iz službe, a na njegovo mjesto postavili su jednog »njihovog« imenom Domeniko Mares.

Povodom tragične smrti blagopokojnog Kralja Aleksandra ovdašnji naši općinski činovnici, a i svi ostali njihovi koji se nalaze u Bistrici, vrlo su se veselili.

Naš općinski tajnik Defeconda, inače dote-penac kalabrež, rekao je na općinskoj sjednici da će sada Italija na lakiš način uzeti Dalmaciju, jer je nema tko više braniti. On je organizirao jednu svoju bandu da radi na takvoj propagandi po našoj okolici.

Siromašnim seljacima plijene hrana kupljenu u slobodnoj zoni

da bi milicija mogla doći do sretstava za svoje uzdržavanje

Permani, januara 1935. Otkako je proglašena riječka »slobodna zona« naš je kraj postao nekako življiv. Ne da smo moguće u boljem materijalnom pogledu ili da nam se je olakšao teret, kojega su nam nametnuli, nego oživje je naš kraj zbog toga što danonice sve više i više narod iz unutrašnjih krajeva dolazi u Riječku zonu da si kupi po par kila brašna. Prelaze ljudi po 50 km a i više daljine da si malo jesti nije kupe hrancu. Ali u zadnje vrijeme ovo je palo u oči našim vlastima, i da se ne bi moguće medju nama, i onima kojih k nama dolaze, širila kakva propaganda, a takodje da nebi mi uz granicu doznali kakva je mizerija u unutrašnjosti, počeli su sve redom hapsiti i zatvarati. One koji su iz naše bližine voze u zatvor u Bistrici i u Volosko, a one koji su iz daljeg tjeraju u Škalnicu, gdje ih zatvore u kasarnu milicije te ih kasnije automobilima odavde odvedu u Trst.

Aretirani moraju sami da plate autobus, a k tome im zaplijene i onih par kg brašna što su ga kupili, tako da ostanu i bez novaca i bez brašna. Brašno što ga milicija zaplijeni ovoj našoj sirotinji, oni poslije prodavaju po našim dućanima. Imali smo prilike čuti iz ustiju više osoba, iz Gažuna kraj Kopra, da su si, većinom, novac pozajmili i došli ovamo po brašno, i evo, napokon ostaju i bez novaca i bez brašna, a još k tome morati će odgovarati pred sudom i snositi još druge troškove — a možda i duži zatvor. Imali smo prilike čuti iz ustiju jednog ovađnjeg fašističkog funkcionera, koji nosi čast kapetana, koji je rekao, da je potrebno da se ovako radi i zaplijenjuje i da zaplenjeno poslije milicija prodaje, jer da država nema više toliko novaca da ih izdržava pa je stoga potrebitno, da se oni sami nekako pomognu; tako da su dobili naredjenje. — Graničar.

Ijudskom zakonom idje. Uprijeti tu sile, da se poboljša materijalno blagostanje i da se doškoti nevolji težačkog stališta. Neprijateljske navale i težnje nači će u meni budna odornika.

Malo rijeći, ali velik program i težak zadatak. Vitezic je neumorno, poštano i samoprijegorno radio na tom programu. Velik dio programa je izvršio i kada je 1891 prestao da bude »službeni voda ostavio je našnjedincima utrte puteve.

Na 109 strana svoje druge poslanice iznaja svoj rad po prvoj tački programa. Tu se vidi kako je borbu morao da vodi oko vrvšenja člana XIX temeljnog zakona od 21 prosinca 1867. t. j. borbu za ravnopravnost našega jezika u školi i uredima. Na zasjedanju Carevinskog vijeća od 14 maja 1887 Vitezic govorio opširno o puščkim školama i polemirajući na Talijanima Luzzatton i Burgstallerom, dovikuje: »Nakon je talijanske stranke da slavensko puštanstvo zaostane u prosvjeti, pa da se uslijed toga s njim lakše vlaže.«

Koliko je bio aktivan svjedoči i pisanje talijanskih tršćanskih listova tog doba, koji prigovaraju svojim zastupnicima neaktivnost i stavljuju im za primjer Vitezica. Sve što je imalo zasjedalo u život našeg naroda on je pratilo, interpelirao ministre i držao govor na parlamentu. O svemu je govorio dokumentovan, s dokazima u ruci i vatrenom, tako da je uvijek njegova teza nalazila na

ITALIANIZACIJA SLOVANSKIH PRIMKOV PRED SODIŠĆEM V PRAGI

Ako se mora imenovati Lukić Pelozza

Praga, januar 1935.

Te dni se je zaključil pred sodišćem v Pragi proces, ki je jasno prikazal neznosne razmere, v katerih živi naš narod pod Italijom, ko nesme imeti niti svojega krstnega imena rodinskoga slovanskoga imena. O procesu sta obširno poročala 5. I. t. I. zlasti velika češka dnevnika »Narodni listy« in »Právo lidu«:

V jeseni 1932. si je izposodil na češkem živeči Jugoslov, Cvetko Lukić, (pristojen v Náchod), od pražkega Jugoslovana Kolića 20.000 Kč. Na posojilo je izstavljal dolžnico, s katero je dajal upniku zastavno pravico k svoji nepremičnini v Italiji ter k opremi vinare, katero je nameraval otvoriti. Na to dolžnico se je podpisal tak, kot se imenuje od rojstva — Cvetko Lukić. — Upnik se je odločil, da si bo dal svojo pravico vrnijiti na dolžnicojih nepremičninah v Italiji. Italijanski uradi pa niso hoteli izvršiti uknjižbe pod jugoslovenskim imenom lastnika, prošnja je bila zavrnjena. Upnik je mislil da ga je Lukić osleparil ter ga je zato ovadil. Držano tožiteljstvo je obdožilo dolžnika golufije.

Pri prvi razpravi se je obdoženi Lukić zagovarjal, da gre za pomoto. Prošnja o vknjižbi, da je bila zavrnjena zato, ker je krstno ime Cvetko slovansko, in prav tako priimek Lukić; tako imena pa se v Italiji črtajo. Odločno je zanimali vsakršen sleparski namen.

V petek 4. t. m. je bila druga razprava o tej zadevi pred senatom pražkega sodišča, ki je prinesla zanimiv preokret. Za upnika prisotna priča. Mirko Kolić, je potrdil, da je obdoženi Lukić medtem odpotoval v Italijo, kjer je bil aretiran in osumljen špionaze, pa je bil zopet izpuščen in se je vrnil na Češko. V Pragi je napisal novo dolžnico, na katere se je podpisal — Florio Pelozza, kot hočejo Italijani. S tem je omogočena vknjižba dolga in je vse v najlepšem redu. Zato je odpadel tudi kazenski postopek. Sodišče je priznalo, da je šlo za pomoto in je oprostilo Lukića-Pelozza.

Ugledni »Narodni listy« 5. I. 1935. končujejo: »Ako so take stvari mogele prije ludeh, ki imajo domicil v Náchod (mestec na Češkem) in imajo v Italiji samo imetje, si lahko jasno predstavite, kako se godi tistem Jugoslovom, ki morajo tam živeti.«

FAŠISTI I NAZISTI

Primjer fašističke »srdačnosti«

Dne 9. decembra pr. godine održana je u gradskom kazalištu u Bozenu svečanost fašističkih omladinskih organizacija. Tom prilikom pjevana je u programu i ova pjesma:

Se la Germania ci manda i nazisti
(Coro) Pesta giù.
Not faremo a botte e a pugni
(Coro) Pesta giù.

E per farle il servizio più bello
(Coro) Pesta giù.

Andiamo al Brennero col santo manganelo.

U prijevodu:

Ako nam Niemačka pošalje naziste
(zbor) Udari po njima!

Obračun cemo šakama

(zbor) Udari po njima!

NEĆE LI SE PONOVITI ADUA?

Članak Guglielma Ferrera

Glasoviti talijanski naučenjak i političar Guglielmo Ferrero, koji sada živi u inostranstvu, napisao je povodom sukoba između Italije i Abesinije ovaj sjajan i autoritativan članak:

Poslednjih se dana mnogo govor i piše o incidentima koji se množe između Italije i Abesinije. Poslednji incident, kod Ual-Uala, očigledno vrlo je ozbiljan. Da li se tamo, polako približavamo ratu između bijelih i crnih?

Sto se mene tiče, ja držim da će u blizoj budućnosti biti neizbjeglan rat između Italije i Abesinije, ako vlasta koja sada upravlja Italijom ostane još nekoliko godina i ako ne dođe do rata u Evropi. Režim kao što je onaj koji upravlja Italijom, po svojoj prirodi je predodriđen da ide za vojnim avanturama. Ako su zapreke i opasnosti u Evropi sviše velike, u Africi polje za rat je mnogo slobodnije a rizik može izgledati mnogo manji. To se dogodilo i Crispiju, negdašnjem ministru prethodniku Italije.

Ion je prvo imao plan da vojnu diktaturu opravda jednim velikim ratom protiv Francuske, koji bi vodio u zajednici sa Njemačkom, a posle je ovaj plan propao uslijed odbijanja Njemačke, on je pokušao da se popne na abesinsku plato. O tada rat od 1896 godine

Abesinija je posljednje barbarsko carstvo, u pravom smislu te riječi, koje još postoji: to je ratnička feudalna država, kakve su postojale prije hiljadu godina, gdje se intelektualni život svodi na elemente religije, a ekonomski život na jednu rudimentarnu zemljoradnju industriju. Rat i diplomacija su jedina zanimanja, dostojna visokih ličnosti. Trebalо bi da se dogodi nekočudo da ovakva država, koja po našim idejama spada u političku paleontologiju, može dugo da živi u dodiru sa prenaružanim, gordim evropskim državama, željnim ekspanzije, pa da ne dođe s njima u konflikt. Među trima evropskim državama sa kojima Abesinija graniči — između Italije, Francuske i Engleske, — izgleda da je Italija la kojoj je namijenjen ovaj udarac.

Tada će se vidjeti šta krije sudbina: da li će kraljevina Italija u isti tamo gde posljednju feudalnu ratničku državu u historiji, ili posljednja feudalna ratnička država srušiti kraljevinu Italiju, izazivajući revoluciju koja se već u tijeku sprema u talijanskom društву.

Osnosnost ovog uspinjanja na abesinsku visoravan mogu biti vrlo velike, samo ako se vrline i mane, koje su karakterisale Abesiniju pri kraju devetnaestog stoljeća, nisu mnogo izmjenile. Ja vrlo malo znam šta se dogodilo u Abesiniji za posljednjih trideset godina, međutim iz linijskih razloga sam morao da proučavam temeljno historiju rata od 1896 i njegovo diplomatsko pripremanje.

Italija je mnogo računala na suparništvo među velikim poglavicama i na gradjanske ratove koji su oduvijek pustosili Abesiniju. Međutim, 1896, ona je našla prema sebi cijelu Abesiniju, koja je bila jedan blok protiv bijele invazije, pod vodstvom jednoga cara, Menelika, koji je u svojoj sferi bio veliki čovjek. On je imao dvije vrline koje se obično isključuju: veliku opreznost i sposobnost da donese najozbiljnije odluke kada je to bilo potrebno. On je poznavao ljude; a, posle nije bio vojnik. On je umio da izabere svog šefa generalstava i da vojsku, koja je u teoriji zavisila od njega, povjeri jednom mladom poglavici koji je bio ratnički prvi reda. Skromnog porjekla, Ras Alula je umio da vodi rat, ma da nije bio na stazi u vojnoj školi u Berlinu.

On je pokazao u pohodu od 1896. Ras Alula je imao na raspolaganju 100.000 ljudi; njegov neprijatelj general Baratieri, 15 hiljada, sa moćnom artiljerijom. Crni komandant je htio da izmami talijansku vojsku iz njenih pozicija, da bi je na mazu mogao iznenaditi sa svojom vojskom, brojno tako nadmoćnom. Tri mjeseca su se dva komandanta borila sirljenjem i lukačušću. Najzad, Ras Alula je uspio da izmami generala Baratieri iz utvrđenih položaja Sorna, uveće 29 februara. Preko jednog urođenika koji je bio u službi obaveštajne službe talijanske vojske, a koji je bio špijun u službi Abesinaca. Ras Alula je naveo generala Baratiera da povjeruje da se abesinska vojska povukla i da će u ravnici kod Adue naći samo tridesetinu hiljadu ljudi.

Obavijesten noću, preko svojih informatora, da je general Baratieri napustio poziciju kod Sorne da ga napadne u ravnici kod Adue, Ras Alula je razbuđen vojsku i bez kolebanja je bacio prije zore protiv neprijatelja. Njegov plan je bio da iznenadi neprijatelja u jednom planinskom klancu od 4 do 5 kilometara dubine, koji je talijanska vojska moralu da prodje da bi se spustila u ravnici kod Adue a gdje ona ne bi mogla da upotribi svoju artiljeriju. Zahvaljujući obuhvatnom pokretu preko obojih krila, sprovenim preko prelaza Ikkadan-Mere i prelaze Zeban-Daro, ovaj plan je u velikom dijelu uspio.

To je prava historija bitke kod Adue. Ja sam bio u stanju da je rekonstruišem, zahvaljujući jednoj dugoj i strpljivoj anketi, pri kojoj sam mogao da se koristim i abesinskim izvorima. Međutim, u Italiji, ni generalstab, ni službeni ljudi nikada nisu htjeli da priznaju, da bi jedan

RAT IZMEDU ITALIJE I ABESINIE?

Abesinija je tužila Italiju Društvo naroda

Abesinska vlada je 15 decembra uputila sekretarijatu društva naroda telegram, kojim izvještava zvezansku instituciju o kravom sukobu, koji se je dogodio između abesinske i talijanske vojske kod Ual-Uala i u svojoj intervenciji kod talijanske vlade. Abesinska vlada obratila se Društvu naroda kao članica te međunarodne organizacije, jer kao takva ima pravo i dužnost, da se u ovakvim slučajevima obraća na tu organizaciju. Spor se je imao rješiti arbitražnim sudom, prema utancačenjima prijateljskog ugovora između Abesinije i Italije od 1928. Abesinija je tražila od Italije, da se stvar rješi tom utancačenom arbitražom, ali Italija nije na to povolino odgovorila i sad se Abesinija obraća Društvu naroda. Taj telegram ne znači, doduše, formalnu tužbu Savetu Društva naroda, nego je to upozorenje Društvu naroda, da ono mora svratiti pažnju na sukob, a možda će i formalna tužba doskora da uslijedi, ostane li Italija uporno na stajalištu, da je Abesinija nema pravo pozivati na odgovornost... U svom telegramu sekretarijatu Abesinija je nagovijestila, da će incident detaljno obrazložiti i podnijeti sve dokumente. Nije, dakle, isključeno, da bi na januarskom sastanju Savjet Društva naroda mogao imati prilike, da o tom velikom sporu diskutira.

Premda onome, što se do sada znade o sadržaju abesinskog teleograma Društvu naroda i prema komunikatu, koji je 12. dec. objavilo abesinsko poslanstvo u Parizu može da se rekonstruira abesinski službeni prikaz sukoba ukratko ovako:

Jedna abesinsko-engleska misija imala je zadatak da povuče granice u abesinskoj pokrajini Ogadenu. Ta je misija 22. novembra stigla do Ual-Uala i tamo je našla na talijansku vojnu posadu od 800 momaka, kojom je zapovjedao talijanski kapetan Cimmatura. On se odupro radu komisije za razgraničenje i zaprijetio je oružanom silom, ako komisija i njezina pratnja bude htjela da logoruje kod Ual-Uala. Zabranio komisiji slobodno kretanje. Te su činjenice sadržane u važnim dokumentima, koje abesinska vlada posjeduje: u korespondenciji između talijanskog komesara, kao i u zapisniku, koji su sastavili komesari. Komesari komisije su protestovali, ali kapetan Cimmatura je zadržao svoje pozicije, ma da se Ual-Ual i predio Ogaden, gdje se sukob dogodio nalaze na abesinskom teritoriju. Poslije triaest dana takvog natezanja iznepada je 5. decembra u tri i pol sata podne abesinsko-britansku misiju, koju je pratila manja vojna pratnja, bila napadnuta oružjem od talijanske vojske. Talijanska vojska je tankovima i vojnim avionima, koji su doletili u talijansku Somaliju, udaljene sto kilometara od Ual-Uala, izvršila napad na odred, koji je pratio komisiju. Ofenzivu je vodio kapetan Cimmatura.

Na bojnom je polju ostalo 40 mrtvih i 400 ranjenih Talijana i preko stotinu mrtvih Abesinaca.

Abesinska vlada bila je istog dana obavijestena o incidentu i istoga je dana abesinski otpravnik poslova u Rimu predao notu talijanskom ministarstvu vanjskih poslova. Ali talijanska vlada nije ništa odgovorila i ništa poduzela, da se incident riješi i dade zadovoljstva Abesiniji. Naprotiv i poslije te note, talijanski su avioni bombardovali mostove Ado i Gerlogubi. Abesinska vlada je preko svog otpravnika poslova u Rimu nastavila diplomatskom akcijom kod talijanske vlade. Ona je 9. decembra tražila, da se na osnovu člana 5 talijansko-abesinskog prijateljskog ugovora od 2. augusta 1928. incident riješe arbitražom. Italija nije na to odmah odgovorila, nego je naprotiv sa svoje strane poduzela kampanju i diplomatsku akciju, koja stvari postavlja na drugu osnovu i prikazuje Abesiniju kao krivca...

Italija naime stoji na stanovištu, da se je incident dogodio na talijanskom teritoriju. Agencija Stefani je odmah prvi dan po incidentu dala službenu talijansku verziju o sukobu. U tom komunikatu negira da bi talijanske trupe bile izazvale sukob, napadnuli es-

kortu, koja je pratila komisiju za razgraničenje i demantira, da bi talijanske trupe bile zašte na teritoriji, koji nije talijanske. Prema toj talijanskoj službenoj verziji se je sukob dogodio 5. decembra u 5 sati na inicijativu abesinskog odreda, koji je brojio oko hiljadu ljudi, posjedovao jedan top i mitralješku sekciju. S obzirom na jaku snagu Abesinaca, kaže agencija Stefani, napadnuti talijanski odred morao se nešto povući, međutim na prahvatnom položaju dao je žestoki otpor, dok mu nisu stigla pojačanja sa susjednih graničnih pozicija.

Zahvaljujući tim pojačanjima, kaže agencija Stefani, Talijanska je pošlo za rukom. da odbiju napadače, koji su naglo ostupili ostavivši na bojištu velike količine oružja i ratnog materijala. Talijanske trupe zautele su zatim svoje ranije položaje.

Talijanska diplomatska akcija povo-

dom incidenta sastoji se u ovome:

Talijanski otpravnik poslova u Adis Abebi predao je 11. decembra abesinskoj vladi notu, kojom traži otstetu i satisfakciju, 14. decembra jednom daljinom notom talijanska vlada odgovara abesinskoj vladi, da ne pristaje, da se incident rješava arbitražnim putem, na bazi ugovora o prijateljstvu od 2. decembra 1928.

Italija je u tome smislu uputila društvo naroda svoj osvrt na abesinsku tužbu. Opravdava je sumnju, da je Abesinija u pravu već i zato, jer je njezina verzija o incidentu i mnogo uvjerljivija i vjerodostojnija, jer abesinska vlada govori o stvarima, koje su se dogodile, nekom logikom, dok se talijanska verzija služi vrlo slabim argumentima.

Najdelikatnije je pitanje kome pripada teritorij na kome se zbio incident i to će biti u rješavanju spora najvažnija stvar. U slučaju da je taj teritorij abesinski pravo će biti na strani Abesinije, čak i ako su i njezine trupe započele borbu. Interesantno je, da abesinska verzija govori o početku bitke u tri sata, a talijanska u pet sati... I onda Abesinija je u boljem položaju već zato što je daleko prije počela s diplomatskom akcijom i protestima u Rimu, nego što se Italija odlučila da poduzme svoju diplomatsku akciju.

Pa onda od velike je moralne koristi za Abesiniju i to, što se obraća Društvo naroda kad Italija o tome i ne misli.

Prema verzijama u britanskoj štampi također se može rekonstruirati krivnja Italije. Prema engleskim informacijama abesinsko-britanska komisija je doista našla kod oaze Ual-Ual na talijanske trupe, čiji se je komandant odupro namjeri komisije i njezine pratnje, da logoruje u tom kraju. Abesinci se nisu htjeli pokoriti tome. U vrijestima u engleskoj štampi iz Abesinije ističe se, da je doista u poslednje vrijeme iz talijanske Somalije prodirala talijanska vojska čitavih 120 kilometara u unutarjnost Abesinije, a talijanski su avioni letjeli i dublje u Abesiniju. Ovih dana francuska i engleska štampa donose informacije, prema kojima se dade zaključiti, da je mjesto sukoba daleko izvan talijanskog teritorija.

Oaza Ual-Ual se nalazi na abesinskom teritoriju, što se može zaključiti i prema službenom talijanskom atlasu Atlante delle Colonie Italiane koji je izdan 1928. kao službena publikacija talijanskog ministarstva kolonija...

NOVE TUŽBE ABESINIE DRUŠTVU NARODA PROTIV ITALIJE TALIJANSKE TRUPE PONOVNO NAPADAJU ABESINCE

Iako je Abesinija tužila Italiju Društvo naroda, talijanske trupe ponovno su napale abesinsku pogranicnu vojsku. Umjesto da se riješava talijansko-abesinski sukob, još se i zaoštrava. Dne 26. decembra abesinski ministar spoljnih poslova g. Heruj smatrao je za potrebno da ponovo skrene pažnju Društvo naroda na stanje na granici između Abesinije i talijanske Somalije i da kod Sekretarijata društva naroda uloži

Europe i za naučni rat, čiju tajnu Evropa vjeruje da je pronašla na početku devetnaestog vijeka. I u Italiji ima pametnih oficira, koji se ne daju prevariti ovim legendama. Ali oficijelne teorije im se nameću; a oficijelne teorije o prošlosti imaju veliku važnost jer često one određuju akciju u vlasti u budućnosti. Službeni teorija o ratu od 1896, kada dođe vrijeme, ujedetiće se na talijansku politiku; ona može da bude uzrok velikih događaja.

Europe se, uostalom, već dvadeset godina upravlja po tako absurdnim metodama i direktivama, tako protivnima pameti i zdravom razumu i dubljim potrebama života, da treba očekivati na putu budućnosti najstrašniju iznenadjenja.

Nije nemoguće da se jedno od ovih stranih iznenadjenja priprema na jednom i okom platu afričanskog kontinenta, jer je neki tajanstveni usud sačuvao jednu srednjevjekovnu feudalnu državu u vodje koji se još hvale da ne znaju čitati i pisati, ali koji još znaju ono što Europa više ne zna, i pored svega svog oružja, to, šta je rat, rat ljudi, a ne rat mašina.

nov formalni protest zbog postupka talijanskih trupa. Telegram koji je abesinski ministar spoljnih poslova uputio Generalnom sekretarijatu glasi:

»Talijani prodiru na abesinsku teritoriju i pri tome trasiraju kolski put od Valdaira ka Adou i Gerlogubiju. Talijani su zapošljeli mjesto Afidub koje se nalazi na abesinskoj teritoriji u zoni kod Valdaira. Talijanski vojni avioni vrše izvidjanja nad Gerlogubijom, što očigledno nagovještava nove talijanske napade na abesinske položaje kod ovo- ga mesta, koje je uostalom već i ranije bilo bombardovano od talijanskih aviona. Pošto se situacija pogoršava i dalje iz dana u dan, smatram za potrebno da ponova podnesem protest.«

Kao odgovor na ovaj novi abesinski protest oficijelna talijanska agencija »Stefani« dala je ovo saopštenje:

»U vezi sa novim telegramom koji je abesinska vlada uputila Društvu naroda, talijanski mjerodavni krugovi najodlučnije demantuju tvrdjenje da su talijanske trupe prodire na abesinsku teritoriju. Mjesto Afidub nalazi se u zoni kod Uardera i cijelu tu zonu kao i zonu kod Ualuala talijanske trupe su okupirale prije nekoliko godina. Nisu istinita tvrdjenja da je mjesto Gerlogubija bilo bombardovano od strane talijanskih aviona. Doduše, talijanski avioni preduzimali su nekoliko letova nad ovom zonom u cilju da izvrše potrebna izvidjanja zbog toga što se sasnaže da se u ovoj zoni, kao i u zoni kod Ualuala i Vardaira, prikupljaju abesinske bande. Predviđanja abesinske vlade da Talijani spremaju nove napade potpuno su proizvoljna. Od strane Italije ne postoji nikakva nasmjera da se preduzmu nove vojne operacije. Situacija u sadašnjem momentu je ovakva: abesinska vlada je izvršila jedan akt očigledne agresivnosti. Talijanska vlada tražila je i traži potrebne reparacije. Medutim, i pored toga talijanska vlada je spremna da pristupi radovima oko povlačenja granice između Abesinije i talijanske Somalije, čim Abesinija da traženu satisfakciju Italiji.«

TREĆA TUŽBA ABESINIE DRUŠTVU NARODA

Dne 3. januara abesinski ministar vanjskih poslova poslao je Društvu naroda ponovno telexram, kojimjavila, da su talijanske čete ponovno napale Abesinije kod Guerlobuzi i to 28. decembra u 10 sati ujutro i da su bila 2 mrtva i 2 ranjena. Talijanski avioni letje iznad Guerlobuzi, a tankovi se približavaju...

CIME ABESINIA TUČE TALIJANSKA IZVRTANJA

U obrani Mussolini tvrdi, da talijanske trupe nisu prve navalile da je teritorij, na kojem se je prvi sukob dogodio talijanski a ne abesinski. Abesinska vlada medutim u svojoj noti, koju je dostavila Društvu naroda kaže u glavnom ovo:

1. da je komandant talijanskih trupa odbio da diskutira o tome da li je Ual-Ual u talijanskoj Somaliji ili u Abesiniji, kad

vlašću Abesinije». Prema onome što se znaće taj je ugovor odredio da se somalska, to jest talijanska kolonijalna granica ima protezati 300 kilometara od obale i to paralelne s obalom. A Ual-ual se nalazi od obale udaljen čitavih 400 kilometara, to znaće, da je za čitavih 100 kilometara unutar abesinskog teritorija...

A to će sve konstatovati vrlo lako i Društvo naroda, kad se o sukobu bude diskutovalo...

JEDNO PITANJE: KAKO ĆE DRUŠTVO NARODA PRIMITI ABESINSKE TUŽBE?

Sve dosadanje apele na Društvo naroda, primio je sekretar Društva naroda i dostavio ih, kako to pravilnik nalaže, članicama Društva naroda. Na idućem zasjedanju imalo bi se o tome diskutirati. Kako će se to pitanje postaviti to je pitanje. Ima o tome u međunarodnoj štampi mnogo raznih mišljenja. Jedni kažu, da sve ovisi o Engleskoj i Francuskoj i da njima nije mnogo stalo do toga, da se zamjere Italiji za volju Abesinije, pa da se neće mnogo truditi, da konstatuju istinu. Engleske je umiješana u sukob već radi toga, jer je komisija, zbog koje je došlo do sukoba, sastavljena i od Engleza. Ali kaže se, da su Englezi i Francuzi spremni, da podijele svoje interesne sfere u Abesiniji, na račun abesinskog naroda...

Ali, ako Abesinija, kao članica Društva naroda nastupi s čitavom energijom moglo bi biti i drugačije.

Interesantno je svakako, da »Manchester Guardian«, engleski list, od 17. decembra, kaže, da je britanski komandan u komisiji britansko-abesinskoj izjavio da je za sukob kriva Italija...

ITALIJA ŠALJE VELIKE KOLIĆINE ORUŽJA U SOMALIJU

Abesinci tvrde postojano, da je Italija zauzela prema njihovoj carevini krajnje neprijateljsko držanje, pa zbog toga vlada onđe velika zabrinutost zbog iskrcavanja ogromnih talijanskih ratnih sredstava u Eritreji i Somali-zemlji. Časovito su obje talijanske kolonije gotovo hermetski zatvorene za sve osobe izvezvi talijanske vladine činovnike i talijanske oficire. Oficiri nekoga trgočkog parobroda, koji je nedavno pristao u luci Mogadiscio u talijanskoj Somali-zemlji, pričali su kasnije, da su onđe zapazili, kako se iskrca velik broj tankova, topova i ogromnih sanduka s oružjem i municijom. Francuski trgovci, koji su posjetili grad Massauu u Eritreji, saopćavaju, da se onđe užurbano vrše slične vojničke pripreme i tvrde, da je u Massauu koncentrirana neizmjerno jača zračna bojna snaga. A abesinski tajni izvjestitelji javljaju, da se u oba talijanska područja grade ceste spram abesinske granice s velikom brzinom i s ogromnim brojem radnika i vojnika.

Talijani sa svoje strane uvjeravaju, da se boje abesinskog napadaja na Somal-zemlju, pa da zbog toga moraju obavljati sve te pripreme zbog odbijanja takova abesinskog napadaja. No taj napadaj sa strane Abesinije je vrlo nevjerojatan i gotovo isključen, budući da je abesinski car već duže vremena posve zaokupljen suzbijanjem unutarnjih nemira u zemlji.

Dakako da je nemoguće, bilo od koje zainteresovane strane dobiti potvrdu da abesinske tvrdnje i nagadjanja. Očigledno je, da se Velika Britanija brižno uklanja svakom upletanju u bilo kakve intrige. No i ona je svakako u velikoj mjeri zainteresovana na svim tim pitanjima, budući da Modri Nil izvire iz Tana-jezera u Abesiniji. Ako bi se onđe sagradio samo jedan vodenii nasip, navodnjavao bi Modri Nil umjesto Egipta pustinju Danakil, čime bi dakako s poljoprivrednog gledišta bio uništen čitav Egipt. Abesinci zbog toga tvrde, da Velika Britanija »neprestano stupa na jednom te istom mjestu«, zaobilazeći tako mudro svaki spor. No ona je u čitavom kompleksu tih pitanja — velika nepoznаницa.

UTJECAJ JAPANA U ABESINII

Moskovska »Pravda« piše da je vojni i privredni uticaj Japana u Abesiniji za posljednjih nekoliko mjeseci znatno ojačao. Osamdeset po sto od cijelokupnog uvoza u Abesiniju pripada Japanu. Japan uvozi ne samo poljoprivredne i industrijske proizvode, nego je veći dio njegovog oružja i municije. Osim toga u Abesiniji se sada nalazi veći broj japskih oficira koji imaju zadatku da reorganizuju abesinsku vojsku.

BROJ DALMATINACA I »SAN MARCO«

Zadarski »San Marco« donosi jedan apel naslovom »dalmatinim izbjeglicama«. U tom apelu pozivaju dalmatinske »bjegunce« da se preplatite na list i da šalju dopise. Ujedno traži adresu svih Dalmatinaca po svijetu kako bi im poslao jedan broj lista i pozvao ih na preplatu.

Kada bi se svih Dalmatinaca po cijelom svijetu koji se osjećaju Talijanima preplatili na »San Marco«, i kada bi preplatili i svoju rođenu djecu, »San Marco« ne bi mogao izlaziti samo za te Dalmatince. Jer svih Dalmatinaca nema ni toliko da bi mogli uzdržavati jedan list kao što je taj »dva put sedmični »San Marco«.

FRANCUSKO-TALIJANSKI SPORAZUM

Jugoslaveni u Julijskoj Krajini i sporazum



(Karikatura »Echo de Paris»)

G. Laval, francuski ministar vanjskih poslova boravio je u Rimu 4 dana, pregovarao je s Mussolinijem i na koncu je potpisao sporazum, koji se sastoji u glavnom od francuskih konceisa Italiji u Africi, od utančenja o Austriji i od »preporuke« državama Srednje Evrope.

Iako se u talijanskoj i francuskoj štampi piše o historijskom događaju, rimske sporazume ipak ograničeno značenje, naročito s obzirom na evropska pitanja. Stvaran je rezultat jedino ono što je dogovoren glede Afrike. Tu je Italija postigla dječljom otvorenosti za čim je toliko godina težila i zašto je vodila oštru kampanju protiv Francuske. Sad za Italiju prestaje razlog za ekspanzionističku kampanju u tom pravcu. Italija je dobila nekoliko hiljada kvadratnih kilometara pjeskovite Afrike, a Francuska za izvjesno vrijeme mir s te strane. Ali drugačiji su rezultati u evropskim pilanjima. Tu je donekle konkretno ono o nezavisnosti Austrije. »Preporuka državama Srednje Evrope«, da jedna druga priznaju granice, može se smatrati već unapred bez učinka. Ali da vidimo u čemu se uglavnom sastoje te pojedine točke sporazuma:

SPORAZUM O AFRIČKIM KOLONIJAMA

Između Italije i Francuske postignut je sporazum o kolonijama i prema tom sporazumu francuska vlada pristaže, da sve one povlastice, koje su talijanski državljanji stekli u Tunisu na temelju ugovora od 1896 postepeno stupi izvan snage, ali nipošto ne prije 1965. S druge strane Francuska će otstupiti Italiji u području Tibesti već kompleks teritorija, koji će se prikljupiti talijanskoj Libiji, ali se ta koncesija neće protezati do jezera Čad, kako je to Italija uvek tražila. Francuska će otstupiti nadalje jedan dio svoje Somalije, a priznat će joj i sudioništvo u prometu pruga od Džibutija do abesinske pjestolnice Adis Abebe.

To su u glavnim ertama utančenja, koja se odnose isključivo na francusko-talijanska pitanja i koja ne diraju odnose s drugim evropskim državama, bar ne u evropskim pitanjima. Taj će aranžman biti doista od koristi francusko-talijanskim odnosima, jer će tako prestati jedan od velikih razloga zategnutosti, a svakako će taj aranžman značiti otstranjivanje fašističke ekspanzionističke agitacije s antifranskim tendencijama — bar za neko vrijeme.

KONZULTATIVNI PAKT O GARANTOVANJU AUSTRIJSKE NEZAVISNOSTI

Druga je stvar dogovor o Srednjoj Evropi. Tu dolazi u obzir najprije francusko-talijanski konzultativni pakt, kojim se Italija i Francuska obavezuju, da će odmah stupiti u kontakt kad bi nastupili događaji, koji ugrožavaju austrijsku nezavisnost. Taj konzultativni pakt stupa na snagu odmah čim je potpisana, to znaće da bi Francuska i Italija odmah mogle da odlučuju o mjerama, koje će poduzeti dodje li austrijska samostalnost u bilo kakvu opasnost. Države nasljednice Austro-ugarske bit će pozvane da pristupe tom paktu i da se brinu o očuvanju austrijske nezavisnosti.

Engleska je izrazila svoju saglasnost s tim konzultativnim paktom, ali po svemu se čini, da ona ne želi da preuzima nikakve konkretnе obaveze. To je jedan manjak konzultativnog pakta o nezavisnosti Austrije, a već se sada predviđaju i nekoje daljnje poteškoće i to zato, jer Poljska, Madžarska i Njemačka neće htjeti da pristupe tom paktu. Nastat će zbog toga duga faza pregovaranja i diplomatiziranja, koje neće biti lako i na što se ne može gledati suviše velikim optimizmom.

PREPORUKA DRŽAVAMA SREDNJE EVROPE DA JEDNA DRUGOJ PRIZNADU GRANICE

Jedan daljnji zaključak, koji se odnosi na Srednju Evropu je onaj, koji se zove »proces-verbalom« i koji se zapravo sastoji od preporuke Francuske i Italije državama nasljednicama Austro-ugarske, to znaće republici, Austriji, Madžarskoj, Češkoslovačkoj, Jugoslaviji, Rumunjskoj i Poljskoj, da se zajedno s Italijom i Francuskom izjavite: da je za mir potrebno poštivanje

medjusobnih granica i neumješavanje u unutarnje političke prilike druge države. Imala bi se potpisati konvencija u tome smislu, ali i o tome treba još da se povede pregovori, koji mogu da budu dugi i mučni, jer će biti teško dovesti na istu liniju revisionizam i antirevisionizam, čak kad bi Italija i htjela uplivisati na revisioniste. Tu dolaze naročito do značenja izjave g. Mussolinija i g. Lavala, da oni ne napuštaju svoje prijatelje i da ne otstupaju od ranijih političkih linija. A u Madžarskoj se naročito trude, da dokažu, kako je Mussolini time mislio na kontinuitet revizionizma.

Pertinax piše u »Echo de Paris«: »Najbolji politički posmatrači, ma kojih narodnosti pripadali, slažu se u ne-podavanju velikog praktičnog značenja sporazumima između revisionističke Madžarske i sila, koje su se koristile za taj sporazum, ali dvojbeno je, da bi taj sporazum, ali dvojbeno je, da bi

Poteškoća će, dakle, biti mnogo na putu realizacija onoga što je u Rimu dogovoreno, ma da je u komuniketu rečeno, da »oba državnika žele, da prihvaci zaključci budu što brže moguće ostvareni, ispitujući razlike, koje postoje između zainteresovanih država«.

Sad će početi pojedine zainteresovane države da izražavaju svoja gledišta, a jedan od najvažnijih i najviše očekivanih rezultata bit će onaj, koji će donijeti iduci sastanak Savjeta Male antante, do kojega bi imalo doskora doći. Dotle su očito sve verzije o stavu država Male antante preuranjene, a potovano su preuranjeni glasovi o konferenciji ministara država Male antante u Rimu.

Ta treća točka rimskog sporazuma, ta »preporuka« država naslijednica, da jedna druga priznaju granice i da se izjave da se neće umješavati jedna druga u unutarnja pitanja, mogla bi se ticati i nas, ne samo Jugoslavije kao države, nego i nas iz Julijske Krajine. Tu bi naime moglo doći do izražaja ono, o čemu se u posljednje vrijeme govori i piše, da će naime Italija tražiti od Jugoslavije napuštanje svakog interesovanja sa jugoslavenskom manjinu u talijanskim granicama. Kad bi došlo do opšeg sporazuma i kad bi se sve srednjeevropske države sporazmelo na tome, da ostvare Lavalu i Mussolinijevu preporuku, onda bi i Italija dala izjavu o granicama i neumješavanju Jugoslavije, a Jugoslavija Italiji. To bi značilo, da bi Italija priznala Jugoslaviju, a Jugoslavija Italiju onu granicu, koja je odredjena Rapalskim ugovorom. To je doduše svršena stvar, jer taj je ugovor sam po sebi priznaje jedne granice. A pored toga jedna i druga država izjavile bi da se neće umješavati jedna druga u unutarnja politička pitanja. Drugim riječima, to bi značilo, da na primjer, Jugoslavija kao država ne smije u Julijskoj Krajini voditi nikakvu akciju, koja ne bi bila povoljna Italiji. To uostalom Jugoslavija nije ni dosada činila. To ne znaće, da se Jugoslavima može narediti, da se prestanu interesovati za svoje sunarodnjake izvan državnih granica. Ali onda, kad bi došlo do takvih utančenja, svakako bi Jugoslavija imala pred Italiju da iznese i neko svoja mišljenja: to — naprimjer — da je prije takvih utančenja potrebno govoriti o nekim garancijama manjinske zaštite u Julijskoj Krajini. To bi bio momenat, da Jugoslavija, kao država, nastavi prvi put poslije Rapskog ugovora u obranu prava Jugoslavije pod Italijom. Na kakav bi prijem takvo traženje naišlo kod Mussolinija — to je pitanje, koje sad ne želimo dirati... Svakako, Jugoslavija je ona, koja bi u takvom slučaju imala mnogoštu da traži prije nego li bi primila obaveze, koje rimski sporazum preporuča, specijalno u odnosu prema Italiji. To je naše uvjerenje, a držimo, da se i na kompetentnim mjestima, o tome tako misli. Jugoslaviju takova traženja ne samo da niko ne bi smio zamjeriti, nego bi moralia naći na potporu i Pariza i svim onim, kojima je doista stalo da prave organizacije mira. Kad bi se drugačije postupalo — zatvaralo bi se oči pred istinom i ne bi postiglo ono što se želi.



(Karikatura »Echo de Paris»)

Talijani nijesu osobito zadovoljni s rimskim sporazumom!

Tješe se ipak time, da će Francuska dati — zajam...

Potpis francusko-talijanskih protokola čini se da nije izazvao veliko oduševljenje u talijanskim političkim krugovima.

Oduševljenje je u velikoj mjeri smanjeno radi bojažni, da li nije francusko prijateljstvo za što užu suradnju u potpomaganju austrijske nezavisnosti započelo nešto pre-rano. Čini se, da se talijanski politički krugovi nisu oduševili s dobitkom od jednog komada zemlje manje vrijedne afričke pustinje, za što se Italija odrekla svih svojih prijašnjih kolonijalnih aspiracija.

Ti se krugovi pomalo tježe, da će uža suradnja s Francuskom i njenim prijateljskim državama pojačati talijanski utjecaj u podunavskom bazenu, balkanskim državama, te se iskreno nadaju, da će taj površni utjecaj donijeti za užrat Italiji ekonomski i finansijske prednosti. I to ne (tobožel!) radi toga, što je Italija potreban brzi francuski zajam, budući da Italija zasada može posve lako udovoljati svim svojim unutrašnjim novčanim potražnjama talijanskog novčanog tržišta — nego što se predviđaju mnogo veći izdaci u skoroj budućnosti za izvršavanje velikih račova, koje misli da izvrši fašističko Italija.

Za izvršenje sebi postavljenog programa Italija će prije ili kasnije biti prisiljena da potraži novčane pomoći u inozemstvu. Poznata je stvar, da je u vezi s umjetničkim pregovorima došlo do zbljenja između Francuske i Italije, koje su voma snažno podupirale talijanske grupe novčanih, trgovачkih i industrijskih krugova, koji su uglavnom i odgovorni za postignut sporazum između Francuske i Italije. Grupi talijanske industrije, koja je prednjačila u tom poslu, bio je na čelu vodeći talijanski industrijalac Borletti.

FAŠISTIČKE POLICIJSKE STRAHOTE I LAVAL

Gabriel Perreux opisuje u pariskom listu »Paris Soir« način na koji je Laval dočekan u Italiji. On kaže:

Treba odmah u početku naglasiti da Talijani pokazali veliku zabrinutost za našeg ministra vanjskih poslova. Uz čitavu željezničku prugu kroz Italiju postavljene su straže zelene, plave, crne, ledjima okrenute prema pruzi, straže čuvaju kolodvore, križanja, stanicu za signalizaciju, mostove, tunele i sva ona mesta, koja imaju neko značenje. Željeznička policija, karabineri, milicija, lokalne policije, vojnici, sve je to bilo mobilizirano za očuvanje sigurnosti Roma-expressa. Na stanicama nije bilo nikoga. Od granice do talijanske pjestolnice vlak se misteriozno došuljao. Nismo se križali, s nikakvim vozom. Pri dolasku jednakim takva disciplina. Sve je bilo blokirano četiri sata prije dolaska. Putnici u vlaku nisu smjejeli da sidju prije svršetka dočeka. Oko kolodvora praznina. Na ulici prema hotelu policija, dva po dva na svakih deset metara, a isto tako i u velikom halu hotela iz kojega su došli rani svi gosti. Ne spominjem uopće bezbrojne straže u civilu, koje su se smjestile po kuloarima i salama hotela.

JUŽNI TIROL I PLEBISCIT U SARRU

Nedavno su njemačke novine u Sarru donijele apel koji su Nijemci južnog Tirola uputili svojim nijemačkim sunarodnjacima u povodu predstojecog plebiscita. U apelu se iznosi čitav niz paralela između položaja u Sarskom području i Južnom Tirolu. »Sarski plebiscit kaže se doslovce na jednom mjestu, predstavlja dijelak revizije, ispravlja versailles nepravde«. Južni Tirol nije nažalost u položaju da se izjasni plebiscitom. U svoje do

MEDNARODNA DELEGACIJA ŽELI VI- DETI FAŠISTIČNE JEĆE V ITALIJI

Mussolini odbil prošnjo in preposedal delegaciji obisk

Ljubljana, dne 8. januarja 1935. (Agis). — Vse antifašistično časopisje zlasti pa ono, ki ga vodijo italijanski emigranti v inozemstvu, je pricelo pred časom širokopotezno borbo in akcijo za olajšanje položaja političnih žrtvam v italijanskih ječah. Ta borba se ni omejivala le na pisanje po časopisih, na se stavljanje propagandnih brošur, ampak organizirale so se tudi skupščine, pobrali podpisi itd. z edino zahtevo, da se v prvi vrsti osvobode politični kaznjenci iz ječ in konfinacij, a za enkrat da se dovoli posebni delegaciji obisk teh ječ. Znano je namreč, da so doslej skoro vse države, ki so bile naprošene od posebnih delegacij in posameznikov, med njimi Španija, Amerika, Anglija in celo Nemčija ter Sovjetska Rusija, dovolile ogled vseh ječ, katerihkoli so si želeli, le fašistična Italija je to dosledno od bijala, ali pa je dovolila ogleda le nekaterih ječ, ki jih je vladala določila.

Pred tedni se je res sestavila grupa, ki je odpotovala v Rim z nalogu da izposljuje dovolitev in da obiše ječe. Sestavljali so to grupo: Clamamus, francoški poslanec, Rivere, vojni invalid in delegat S. F. I. O., gospa Sprigge, angleška novinarka in rimska dopisnica znanega angleškega časopisa »Manchester Guardian«, A. Spirig, novinar in končno di Marnave, urednik francoškega lista »Defense«, ki posveča največjo pažnjo razmeram v Italiji. Sestavljena je bila tako delegacija ljudi, ki bi lahko nudila vsaki vladu največjo garancijo resnosti in nepristranosti. To je potrdilo tudi posredovanje francoškega poslanika v Rimu M. de Chambruna. On je posredoval na prošnjo delegacije, ki ga je obiskala in mu obrazložila svojo željo, pri fašistični vladi za obisk ječ in političnih kaznjencev. Mussolini ni smarjal za potrebno, da bi ugodil tej želji. Posredovanje francoškega veleposlanika pri njem je ostalo brez uspeha. Mussolini je njegovo željo takoj in brez vsačkih motivov ter obrazložitve odbil. Delegacija, ki je prišla v Rim je morala opustiti svojo namero in se vrnila ne da bi dosegla najmanjši uspeh.

Zakaj je Mussolini odbil željo mednarodne komisije, ki je želela obiskati ječe in politične kaznjence? Gotovo se je sam zavedal, ko ni niti malo obrazložil odklonitve francoškemu veleposlaniku, da te obrazložitve svet od njega niti ne potrebuje. Fašistična vlada ne more dopustiti, da bi tuge osebe, ki jih ona ne more s terorjem prisiliti k molku ali pak pisano po njenih željah, obiskale zapore in da bi videle jasno česa se poslužuje fašizem nad ubogimi žrtvami. Ta odklonitev sama je dovolj prepričevalno potrdilo vseh obdolžitev, ki gredo na račun italijanskega fašizma.

Borba v tem pravcu se je po odklonitvi povečala in dala gibanju novih sil. Nadaljuje se z gesli da mora biti fašizmu pred svetom strgana krinka ne dolžnosti, s katero si zakriva obraz, da mora pokazati svoje pravo lice in svoje roke. V ta namen nekateri listi pod posebnimi rubrikami poročajo vse podrobnosti dela in gibanja za popolno osvoboditev političnih kaznjencev in med drugim tudi prinašajo seznam prostovoljnih prispevkov za kritje stroškov delegacije, ki naj bi ponovno poskusila svojo srečo pri Mussoliniju. Kako je razširjeno to gibanje in kako je baš ta stran odkrila vso moč antifašizma je značilno to, da je celo 26 delavcev iz notranje Italije poslalo prispevek 60 lir, ki je, če pomislimo na vse zapreke, zlasti pa na težak položaj italijanskih delavcev samih ogromna žrtva. Prvotno le za emigrante zamišljeno gibanje se je raztegnilo v notranjost Italije, kar jasno kaže in potrjuje protifašistično razpoloženje mas, ki narašča z dneva in dan in si dovoljuje vedno večje in glasnejše demonstracije.

Pod naslovi »Oni, katere je hotela delegacija obiskati«, prinašajo časopisi slike političnih kaznjencev, opisujejo njih »zločine«, dalje njih sedanje stanje, kajti vecina jih je bolnih in so zaprti po razvptih ečah in žive ob najslabših razmerah. S tem hočejo jasneje osvetiliti Mussolinijev odklonitev, to je njegovo bojazen, da ne bi prišla v svet prava resnica, ki je morda groznejša kot si jo mislimo. Vse to vzbuja tudi med sicer ravnodušno publiko odror proti italijanskemu fašizmu. Ta povečana »kampanja« ustvarja danes v svetu pravo gibanje in mu daje novo osnovo za pridobivanje somišljenikov. V borbi proti temu so fašisti ostali brez moči.

Zgleda pa, da je delegacija s svojo prošnjo za obisk zaporov prehitela Mussolinija, ali pa se on kesa svoje prenagljenosti. Gotovo je, da bi on že kako uredil in bi vsaj deloma zadovoljil odpolance. Kmalu po odhodu teh odpolancev namreč je bilo objavljeno, da je nekaj antifašistov spuščenih iz zaporov, a seveda takoj konfiniranih. Med njimi je zlasti znani Antonio Gramsci, levčarski voditelj, ki je bil v ječ, že od nastopa fašizma in za katerega se je zlasti zavzemalo časopisje. Tako naj bi bila ta rešitev kapljica, ki naj bi zadovoljila razburjene duhove. Zgleda pa, da je antifašistično gibanje in časopisje razumelo to gesto in jo na ta način tu-

MUČENJA I UMORSTVA U FAŠISTIČKIM TAMNICAMA Radnik Mario Villa umoren; radnik Fogli poludio od batina!

Jedan radnik iz Cinisella kod Milana, Mario Villa, umoren je u zatvoru S. Vittorio u Milanu.

Neki agent provokater Borromeo bio je uspio da stekne povjerjenje Ville, koji mu je spomenuo neka imena radnika antifašista. Kada je Villa na osnovu tega uhapšen podvrgnut je torturi da izda svoje drugove, ali ni usprkos torturi nije htio ništa odati, več je doviknuo mučiteljima:

»Idite pred bilo koju fabriku u Milanu kada izlaze radnici i gledajte u

lice jednoga po jednoga, pa uhapsite sve, jer su svi antifašisti.«

Policija i tamničari su ga nato ubili batinama, a njegovoj ženi su rekli da je počinio samoubijstvo.

Jedan drugi radnik Fogli iz Comachia, koji je bio uhapšen sa anti-fašistima u Ferrari, bio je u tamnici tako mučen da je od tog mučenja poludio i mjesto pred Specijalni tribunal otpraćen je u ludnicu.

(»L' informazione italiana«)

Fašistički učitelj u Južnom Tirolu i pokojni Franjo Josip

»Der Südtiroler« donosi u svom poslednjem broju nekoliko karakterističnih zgodica iz života njemačke djece u pučkoj školi od kojih neke prenosimo za ilustraciju kao nadopunu onome što smo u prošlom broju donijeli o istom predmetu.

U najvišem razredu pučke škole u Meranu drži učitelj predavanje iz povijesti. Priča mnogo i većinom neistin. O Nijemcima govorakao o svinjama. Na te njegove riječi ustade jedan njemački djak i poviše prema čitatovom razredu da je to što učitelj govorakao laž. Djaci njemački su k tome tužili učitelj ravnatelju i — o čuda — ravnatelj je nakon što je video, da s diecem ne mo-

že drukčije, opomenuo učitelja pred cijelim razredom da više ne priča takve gluposti.

Drugi slučaj. Pučka škola u Untermaisau. Talijanski učitelj predaje povijest i medju ostalim pričao je djeci s ironijom i o Franzu, Josefu, kome da su, tako je rekao učitelj, po bradi plazile uši. Djaci su se na te riječi pobunili, otišli direktoru škole i prijavili mu slučaj. Učitelj je na to morao opozvati svoje riječi koje je bio namjerno izgovorio na račun djece njemačke narodnosti.

Jesu pravi odgojitelji ovi fašistički učitelji! (r)

SVEĆENICI I FRATRI ZA OSLOBODJENJE DALMACIJE

»La Volonta d'Italia« od 23 decembra donaša sljedeći dopis iz Vercelli:

»U četvrtak naveče je otac Reginando Giuliani, održao predavanje o Dalmaciji na poziv grupe »Azzuri di Dalmazia«. Padre Giuliani je gost u Vercellima prigodom devetnice Gospa nesretnika. Prezjednik grupe »Azzuri« iz Vercelli don c.a.v. Domenico Arnaldi zahvalio je oca Giulianiju na spremnosti da održi to predavanje, za koje ga je zamolila omladina. Padre Giuliani je govorakao kao svećenik, Talijan, ardit i fašista. Opisao je geografski i prikazao historijski Dalmaciju; govorakao, kao što on zna da govorakao o talijansku Dalmaciju. Govorakao je o umjetnosti i literaturi dalmatinskoj; o srcu i o mudrom djelovanju Duće, koji privlači sebi ne samo sve talijanske narode, već i sve vodeće ličnosti drugih naroda. Predavanje oca Giulianija se ne može rezimirati. Ko ga je slušao više pu-

ta, i ko ga sluša ovih dana u crkvi sv. Bernarda, može da zamisli blistave i uvjerljive riječi i neodoljivi čar tog brevog kapetana ardit. Ne treba da nadodajemo kako je to predavanje salušano dubokom pažnjom i toplo aplaudirano.«

To je potpuni i vjeran prevod dopisa iz »Volonta d'Italia«, organ ratnih dobrevoljaca i »Azzuri di Dalmazia«. Slične manifestacije se dogadjaju dnevno u Italiji, ali još nigdje nismo naišli da je

župnik kao prezjednik »Azzura« angažirao fratra

za predavanje o Dalmaciji. A iz tog dopisa se vidi još nešto, naime:

padre Giuliani je došao u Vercelli da održava misije prigodom devetnice Gospa siromaha i u okviru tih misija je održao to predavanje.

„L'ASSISTENZA INVERNALE“ IN BREZPOSELNOST

Ljubljana, dne 8. januarja 1935. (Agis). — »S prvim decembrom se je pričela v ducejevem imenu zimska pomoč, so javljali tisočim brezposelnim fašističkim oblastnikom in nekateri teh brez dela so tudi dobili pomoč. Bili pa so ti zelo redki in pomoč smešno majhna. V imenu ducea govore, a novinarji gredoše dalje in pravijo, da prihaja pomoč od ducea. Kakšna je ta pomoč: štirideset miljonov lir je določenih iz proračuna za pomoč brezposelnim, a za pomoč industrijskim in finančnim podjetjem so določene ogromne vsote, ki gredo v miljardo; o vsotah za vojne priprave ne bomo govorili. Duče je vrgel geslo, da se ne sme dajati brezposelnim podpore, ker — ponizuje človeka. Tako mora biti danes brezposeln odvisen od fašističnega oblastnika ali župnišča, da po vseh mogočih ponižanjih dobi vsaj skodelo prežanke.

Kdo plačuje za to zimsko pomoč? Ali je res duce oni, ki daje od svojega zasluga. Čemu potem odtegujejo zaposlenim delavcem od njihovih plač skozi celo leto posebne zneske. Toda dočim odtrgujejo celo leto, se deli pomoč le nekaj mesecev v zimi. Drugo gre za vzdrževanje fašističnih stvari. Tako je bilo n. pr. dvesto tisoč lir določenih za zimsko pomoč v Milanu danih za nagrade milanskim materam s številnimi otroki ki so vpisane v stranki. Tako zgleda danes torej: kadar je treba plačati, morajo prispetati vsi, kadar pa je treba kaj prejeti, pa so poklicani samo fašisti.

Kako se organizira pomoč brezposelnim in kako se brezposelnost pobija je značilen ta-le primer. V Milanu je brivska konfederacija določila, da mora vsak brivec, ki je zaposlen odstopiti en dan v mesecu delo brezposelnemu brivcu ali pa mu izplačati odgovarjajoči znesek. To se pa izkoristi in se raje pobira od brivca, neglede na njih celotni znesek zaslužek, vsote ki bi odgovarjale zaslužku za en dan, pred leti.

I komentira ter še bolj ljuto nastopa proti mussolinijskim spletka. Gramsci je bil po osvoboditvi iz ječe konfirmanek v južno Italijo.

Zgleda, da bo prej ali slej zopet hotela ena ali druga delegacija v fašistične ječe med politične kaznjence. Ali bomo takrat stali ob strani in ne bomo storili niti koraka, da seznamimo svet

V novembru so bile objavljene pogodbe s katerimi se uvaja štiridesturni delovni teden. To zato, da bi se znižalo število brezposelnih. Poglejmo:

oktober 905.114 brezposelnih
november 969.944 brezposelnih

Ali je vzrok dvigu brezposelnosti v tem, ker eni delajo nekaj ur več ali manj ali je kje drugje?

Plače delavk v Italiji so strašno nizke. Tako dobe delavke v papirnicah 13 lir tedensko, kar je nekaj več kot dve liri na dan. S to plačo si lahko kupi en kilogram sladkorja in 250 gramov kave, če se odreče kruhu ali polenti.

Pogoji pod katerimi delajo delavci pa so vse prej kot dostojni človeka. Njih položaj še ponizujejo bolj razni korporacijski inšpektorji, ki so pravi strahovaci in valpiti. Zgode se slučaji, da jih delavci enostavno vržejo iz tovarn in delavnic. Temu sledi seveda oštре kazni, kajti ti inšpektorji niso le uradne osebe, ampak tudi predstavitelji fašizma in njegovih idej. S tako gesto delavci žalijo fašizam. Časopisi morajo slučajev kaznovanja na dolgo in široko opisovati v strahovanje delavstva.

Fašistični senat je izdal novo odredbo, po kateri mora imeti vsakdo posebno delavsko knjižico. Ta je bila v naših krajih še prej uporabljena. Izdajajo jih poštne. V njej mora biti opisana vse profesionalna biografija s pripombami o kvalifikacijami, ki jih pišejo delodajalcji in še marsikaj drugega, kar ponizuje delavca. Proti tej srednjeveški odredbi, s katero postajajo delavci že bolj odvini, tudi o delodajalcem, raste splošno nezadovoljstvo.

Na cesto je bilo vrženo vse delavstvo v sladkornih tovarnah v Tempio (Sardinija), čeprav ravno ta stroka v Italiji dobro uspeva. Vzrok je baje v tem, ker hočejo na ta način gospodarji pritisniti na ceni pri nakupu surovin. Tako torej zgleda sodelovanje v korporacijah med delodajalcem in delodajalcem.

tudi o naših nacionalnih žrtvah, ki že leta in leta umirajo po italijanskih ječah in za katere se skoro nobeden ne potegne? Potrebno je, da se pridružimo skupni antifašistični borbi s svojim gibanjem, ker le na ta način bomo dosegli kak uspeh! Ne smemo pozabiti na stotine umirajočih pod fašističnim bitem, vklenjenih v verige!

„HACKENKREUTZ“ U JUŽNOM TIROLU

Početkom novembra uapšen je u jednom mestu u Južnom Tirolu neki mladič u času kad se navečer htio uvući kroz prozor u svoj stan budući da je bio — kako je rečeno — zaboravio ključ od kuće. Kod sebe je mladič imao »kukasti križ« — znak Hitlerove Njemačke. Tim povodom došlo je do uapšenja većeg broja Njemačaca medju kojima je bio i jedan krojač. U njegovom stanu nadjen je premetačinom popis od 22 osobe za koje je krojač napravio kukasti križ. Svi su oni bili uapšeni i odvedeni u zatvor u Meran odakle su kasnije večinom pušteni na slobodu. U zatvoru je ostao samo krojač i još jedan njegov sunarodnjak koji su osudjeni jedan na dvije a drugi na tri godine. (r)

I ARHITEKTURU TREBA ASIMILIRATI!

Karakteristična akcija u Južnom Tirolu

U Južnom Tirolu otkako je potpao pod Italiju uvedeno je pravilo po kojem su se novogradnje i predgradnje postopeči zgrada (i to ne samo javnih, već privatnih) morale izvesti samo u talijanskom gradjevnom stilu. Ova je naredba talijanskih vlasti išla za tim da u južnom Tirolu postepeno nestane karakteristični domaćeg njemačkog stila koji daje posebno obilježje gradovima i gradićima na gotovo čitavom alpskom teritoriju. Italija smatra za svoju zadržu da i na području već postojeće arhitekture provede akciju italicizacije, jednu od mnogih akcija koje je već provedela ili provodi u namjeri da izbriše svaki ne-talijanski trag u krajevinama koje silom hoće da prikaže kao talijanske.

Dvije najkarakterističnije javne gradivine Bozena: gradski muzej i gradska vijećnica uskoro će — prema pisanju njemačkih listova — preobraziti svoje vanjsko lice, inače bez svake stvarne potrebe, već s razloga koji smo gore naveli. Tako će tradicionalne fasade obiju ovih gradjevina in njihovi tornjiči — značake njemačkog stila jednostavno nestati, da osvanu u novom obliku talijanskog stila, kako bi se i po tome — računaju fašističke vlasti — vidjelo da je Južni Tirol — talijanski. Međutim će to biti samo dokaz jednog nekulturnog postupka kojim se služi današnji fašizam i njegovih već prokušanih metoda od kojih je falsificiranje istine, jedna od najbolječajnijih.

Talijanstvo Tesinskog kantona i slavenstvo Julisce Krajine

ALI JE TO ZNAK GOSPODARSKEGA ZBOLJŠANJA?

Zmanjšanjem delavnih ur je dobilo zapoštitev 292 delavcev.

Gorica, 30. dec. 1934. (Agis). — Kot je že znano so v Italiji skrajšali delavnih na 40 ur. S tem je hotela Italija pokazati, kako skrbi za svoje delavstvo in kako je ona vedno med prvimi, kar se tiče socialne in delavskega vprašanja. Z zmanjšanjem števil delavnih ur je še izdala parolo, da morajo delodajalci vzeti na delo toliko delavcev, da izpopolnijo vrzel, ki bo s tem nastala. Jasno je, da se to ni izvršilo brez pritiska. Toda vsa ta akcija, klub prisilni izvršitvi, ni imela zaželenega uspeha. V dokaz temu so nam številke, ki jih prinaša samo časopis in ki kažejo v koliko se je zvišalo število zaposlenih vsled te odredbe. Za Gorisko povejo številke, da je bilo na podlagi te odredbe na novo zaposlenih 292 delavcev. Če to število primerjamo s celotnim gospodarskim stanjem goriške pokrajine in s številom brezposelnih, ki je samo za Gorico preko 2.000, vidimo jasno, da s tem vprašanje brezposelnosti ni še niti začeto, kaj šele rešeno. Če prenesemo število 292 novo zaposlenih na vso goriško provinco, nam postane brez dvoma jasno, da se fizično časopis ne more prav nič hvaliti. Saj je število brezposelnih v tej pokrajini izredno veliko, gotovo dvajsetkrat večje kot je število na novo zaposlenih.

TEŽEK POLOŽAJ ITALIJAN-SEVERNE ITALIJE

Trst, dec. 1934 (Agis). — Italijanski fašistični dnevnik »Corriere padano«, ki izhaja v Ferrari, je prinesel pred kratkim zelo zanimivo poročilo seje poliedelskih sindikatov. To poročilo nam pove marsikaj o položaju italijanskih kmetov in pred vsem agrarnih delavcev. Poročilo je toliko boli važno in pomembno, ker prihaja s tiste strani, ki vedno govori o zboljšanju in blagostanju pod fašizmom. Prinašamo ga v izvlečku:

Situacija agrarnih delavcev je taka, da jo lahko brez drugega imenujemo tragično. V. I. 1925. je znašala srednja delavska meza 19. 17. L. 1. 1933. pa kmaj 9.63 L. Toda po zadnji statistiki, se je znižala srednja delavska meza za l. 1934. že na 6.60 L. dnevno... Ob nastopu zime ne izključuje ne samo gospodarsko, ampak tudi zdravstveno stanje poliedelskih delavcev najtežjih predvidevanj.

MIRENSKI LETALCI OBDAROVALI REVEZE

Mirenski letalci obdarovali reveze.

Gorica, 29. dec. 1934 (Agis). — Te dni je bila na letališču v Mirnu razdelitev obdarovanje iz Vrtojbe in StAndreja. Vojvoda d'Aosta je izrazil svojo posebno željo komandantom mirenskega letališča, da obdaruje tamkajšnje reveze v njegovem imenu. V zameno je goriška fašistična federacija poklonila v znak priznanja letalcem ogromno sliko duceja. Ta podelitev se ni vrnila seveda bez ceremonij. Mainkal je le še amfiteater v katerem bi, kot so nekoč v Rimu cezarji, sitili množiče s kruhom in igrami. Kako so izbirali in zbrali iz naših vasi reveze nam ni znano. Zgleda pa, da so bili obdarovani v prvi vrsti fašisti sami, kot po starini navadi. V vse vasi se le s tem načinom pomoči naselilo naveče »blagostanje«...

»PROMETNI MIR« V TRSTU

Tržačani imajo vedno večji mir pred prometom.

Trst, 8 jan. 1935. (Agis). — V Ameriki, Angliji itd. so v zadnjih letih preizkusili in proučili že mnogo načinov, kako bi zmanjšali šum in ropot velikega uličnega prometa. Prepovali so ponekod po dnevi, posebno po ponoči, vsem vozilom uporabili hup, zvoncev itd. da ne bi preveč vznemiriali živcev meščanov. Te »mrovne ukrepe« so pričela prevzemati tudi druga mesta, ker so se v večini slučajev obnesli. Tudi v Italiji so to s popolnim uspehom uveli v Rimu, a sedaj hočejo uvesti še v Trstu, ki ne mara zaostajati v nobenem oziru za svojimi »bratskimi« mestami. Vendar pa zgleda, da so slavni tržaški može prišli prepozno s svojo novotrijo, ker prometni mir v Trstu že več let stalno narašča. — Tržačami sami bi bili bolj zadovoljni, da bi se v mestu zopet povrnili nekdanji prometni nemir, da bi mesto zadobilo svoje nekdanje živahno lice in da bi dobili vse brezposelnih nazaj svoje, vsled prevelikega prometnega mira, zgubljeno delo.

SPOMENIK NAZARIJU SAURU V KOPRU

Del podmornice in sedem metrov visok kip.

Trst, 30. dec. 1934. (Agis). — Italijani, posebno fašisti, poveličujejo vse junake in neučinkove in jih povijesile med božanstva. Postavljajo jim spomenike, klešejo njih imena v kamne in paradirojajo mimo njih. Eden njihovih velikih mačenikov je Nazario Sáuro, »ponos« italijanskih mornarjev, ki so ga Avstriji ob koncu vojne usmrtili. V Kopru mu sedaj postavljajo sijajen spomenik. Te dni je prišel kip Nazarija Saura na ravnost iz Napulja. Tam ga je namreč delal in klesal »istrski rojak« Attilio Selva. Kip so pripeljali s posebnim avtomobilom v Koper in bo postavljen k sedanjemu njenemu spomeniku predstavljajočemu podmornico.

EKONOMSKO STANJE U ISTRI

Pula, januara. — U Puli je 3. o. m. održana sjednica Pokrajinskog vijeća za korporativnu ekonomiju, pod predsjedništvom prefekta Cimorona. Prefekt je u odužem govoru iznio ekonomsko stanje pokrajine, pa iz tog govoru, koji je izšao u štampi, vadimo neke podatke:

Agrarna produkcija je u 1934. god. nazadovala. Berba grožđa je iznosila 266.100 kv. prama 325.550 kv. u 1933. god. Prirod pšenice je iznosio 204.000 kv. prama 219.000 kv. u 1933. god. Masline su dale 60.600 kv. prama 72.070 kv. u 1933. god. Medutim je prirod kukuza iznjo ove godine 90.000 kv. više nego lanjske, pasulja je bilo 5.000 kv. više, a krumpira 100.000 kv. Prema tome se vidi da seljak jede sve manje kruha, a sve više palente i krumpira.

U zadnjih 6 mjeseci je broj protokoliranih firma spao od 6.929 na 6.878. Broj protestiranih mjenica je u 1934. iznosa 1755 u vrijednosti od 976.505 lira. Društvo »Arsa«, (ugljen) došlo je bilo u finansijske poteškoće, pa je moral država da mu priskoci u pomoć.

Pokrajinski budžet je iskazivao deficit, pa je moral vlada, na intervenciju prefekta, da iznimno za ovu godinu pokrije taj manjak. Kako se to ne bi dogodilo i slijedeće godine pristupilo se reviziji zemljišnih knjiga. Na taj se način nadaju da će pronaći još štogod što bi se dalo opteretiti porezom i popuniti deficite.

Javni radovi su u zastolu jer vlada nema sredstava da ih financira. Broj nezaposlenih iznosi 5.437 (?). Najveću aktivnost je pokazala tvornica — zastava, koja je bila prisiljena da radi proširenja posla uvede nove strojeve.

To su podaci koje je prefekt dao javnosti preko štampe, a da je stanje još i gore svjedoči nam i tvrdnja da ima samo 5.437 besposlenih u Istri. Svak zna i vidi svakodnevno da bi se taj broj morao pomožiti barem sa pet, ako bi se približio donekle stvarnosti.

KOMEDIJA SE ZAKLJUČUJE TRAGIČNO

Sestanek fašističnih hijerarhov v zimi

Ko je prišel Dolfuss v Italijo, mu je Duče priplaval nasproti in ga pozdravil v kopnini oblike. Toda pravijo, da morje tam ni bilo globoko čez pas, naprej pa se je raje peljal nasproti parobrodu z barkico. Duče je samo eden in če bi utonil, ali če bi ga prozrl morski pes, kaj bi potem bilo brez njega.

Sedaj je zima in malo jih je, ki bi šli v morje in to se v kopnini oblike. Tudi je duče preveč zaposlen za karšobi. Zato so pa hoteli izpopolniti vrzel njegovi njemu vdani. Šli so sejat in razpravljati o važnih zadavah svoje stranke in so se prej sklenili, da morajo priti na to konferenco vsmičarskih opremah, ker sicer ne bodo imeli pravice do vstopa. Zbrali so se tudi nekaj dni prej v Sestrierisu, da se bodo tam pred delom nasmučali. Toda začetek je pokazal, da ni vse tako gladko, ali da je bolj gladko, kot so si mislili. Zlasti jim ne gre v glavo, da so kosti tako mehke, kajti lomile so se jih kar vprek, tako nekako kot jih oni lomijo pri mizi piščancem. Padel je Starace, sam tajnik stranke, padel je Mussolini mlajši pa še kri je nosa je tekla sem pa tja. Upamo, da ne bo hujšega. Ena ali dve nogi gor ali dol. Kost se bo zacelila, a konference bodo drugič sklicali raje, ko bo bolj toplo in manj nevarno.

(Agis)

NAŠI POKOJNICI

Umro je Rajmund Virant, rodom iz Lovosko-Opatije u Istri. Školovao se u stručnoj šoli v Kastvu, položio strojarske ispite v Trstu. Služio je kao strojarski časnik kod trgovske mornarice. Proputovalo je vse kontinente, dok nije rat prekinuo njegovu službo. Za vrijeme rata služio je kod ratne mornarice i učestvovao u pomorskim bitkama. Iza rata kao dobar Hrvat i Jugosloven, odgojen u narodnom duhu, izgubio je službo, morao je ostaviti svoj rodnu grdu Istru, te se preselio v Zagreb, gdje je kroz više godina službovalo kao upraviteli palače zagrebačke burze. Prije godinu dana uslijed bolesti preselio se na Sušak. Povratni se v Zagreb, premijino je 10. o. m. u 49. godini svog života. Oplakuje ga udovica supruga, brat dr. Josip Virant, advokat na Sušaku, sestra Stanka, učiteljica v Lendavi, starica majka i dvije druge sestre i ostala rodbina v starom kraju u Istri, te obitelji Laginja-Ražem.

*

Dne 14. pret. meseca je umrl v ljubljanski bolnišnici naš rojak Zega Franc, star 28 let, doma iz Koprive pri Dutovljah, po poklicu kamnosek. Bil je zaposlen zadnje čase na Gorenjskem, kjer je obolel za pljučico in bil zato prepeljan v ljubljansko bolnico, kjer ji je podlegel. V Jugoslavijo je pribežal 1. 1931. Fašisti so ga doma stalno zasedovali in bil je tudi večkrat zaprt. Naj počiva v miru v svobodni zemlji.

Prošlog teden je naše društvo v Karlovci izgubilo prvo svog naraštajnika mlađoga istražnika Stevu Oplanića. Pokojni je bio sin člana društvenog nadzornog odbora Bože Oplanića. — U cvjetu mladosti pokončala ga je nemilosrdna smrt. Za njim žali čitavo društvo i izražava roditeljima iskreno saučesče.

Naša kulturna kronika

KRITIKA O NAŠEM KALENDARU

JEDNODUŠNO PRIZNANJE VRIJEDNOSTI NAŠE PUBLIKACIJE

Ljubljanski tednik »Početak« od 22 decembra piše o »Jadranskem Kalendaru«:

»Ze na naslovni strani morska sinjina in primorsko mesto v gorečih barvah, ki jih tako radi uživamo v vročem poletnem solncu, in zraven misel, da je vse to tako naše — to je Jadranski koledar. A v notranjosti koliko čtiva in gradiva za vsakogar, ki mu je mar naše jadranske prelesti in bolesti. Ne bomo naštevali člankov, pesmi, povesti, razprav. Lahko rečemo, da je to pravi letopis našega boja za ono sveto morje in ono lepo zemljo ob njem, ki cimdalje bolj polni vso našo narodno dušo...«

IN VSA TA LEPA KNJIGA STANE BORIH 10 — PIŠI IN BERI — DESET DINARJEV.

Zato ne bomo navajali vsebine, ker je najboljše, da si jo vsak sam prečita. Saj lepo ilustrirana, tako da se more reči, da je to knjiga, ki v vsakem oziru odgovarja našemu srcu, bodisi glede nacionalne misli ali pa umetniške oblike. Redkok je dobimo toliko lepega in važnega za tak denar. Zato ni dvoma, da so vsi, ki so naši — in teh je mnogo — posegli po tem živem dokazu našega življenja. Tudi tuji svet bo imel priliko marsikaj poučnega najti v tem koledarju. Vse, kar je v njem, je čista resnica. Zato bo to prav primer božični dar za one, ki si ga ne morejo sami kupiti. Je pa to božičen dar ubogih pastirčkov brez doma, položen pod naše narodno božično drevo. Tega se naj zavedajo posebno oni, ki bogato žive z tega drevesa. Jadranski koledar lahko pošljemo znancem in prijateljem v daljne kraje in jim bomo napravili najlepše božično veselje.

ZATO GA SMATRAJMO VSAKO LETO ZA SVOJO NARODNO KNJIGO.

KI NAM RAVNO OB TEM ČASU MIRU IN LJUBEZNI PRIČA O NEKI VISOKI KULTURNI DEŽELI,

kjer tega miru in ljubezni ni, ki pa je moramo tem več dati mi, da bomo vredni Odrešenja.«

Kalendar je pola srpsko-hrvatski, a pola slovenski.

Stoji samo 10.— dinara bez poštarine a sa poštarinom 11.50 dinara. Ko naruci ujedno in naš džepni kalendar »Soču«, dobiva oba kalendara franko, t. i. mi plačiva

mo tada poštarinu. Oba kalendara stoeje 18 dinara. U tih je 18 dinara uračunata tada poštarina za oba kalendara. te prema tome dajemo oba kalendara za samih 15.— dinara, ier nas košta poštarina i pakovanje 3.— dinara za oba kalendara.

NAŠI V SLOVENSKIH REVIJAH

Sodobnost je prinesla v 9. številki lanskega leta pesem Iga Grudina »Nad agonijskimi sveta«.

Dominis vse je prinesel v svoji 8—10 lanskih številki pesem Zdravka Ocvirka »Kadar sem čisto sam«, črtico Jože Lovrenčiča »Marija s Prtovča«, France Bevka pa končuje prvi del povesti »Ubogi zlodej«.

Ljubljanski Zvon: v deseti številki lanskoga leta končuje France Bevko svojo povest »Človek brez krinice«, med književnimi poročili ocenjuje V. Košak Bevko povest »Dedič« in Al. Remčevi povest »Andrej Košuta«. V dvanajstti številki priobčuje Stano Kosovel tri pesmi, »Izgubil se bome«, »Vprašanje — odgovor« in »Elegija«.

V deseti številki Književnosti priobčuje Ivo Brnčič črtico »Lenica« v 11—12 načinu nadaljuje.

Mladik a prinaša v 11. številki pesem Zdravka Ocvirka: »Jesenska pesem«, dalje nadaljevanje Bevkove povesti »Huda ura«, v 12. pa konec iste par črtico Bogdana Kuzaka.

Modra ptica prinaša v lanski dvanajstti številki VI. Bartolovo črtico »Zgodba o ciankaliju in bomba«, v 1—2 številki letosnjega leta pa novelo »Uradnik Filip Klemenčič mora na operacijo«, ki jo je spisal Bogomir Magajna in novelo VI. Bartola »Zadnje gibal«.

Nasledi rod prinaša v svoji prvi številki za šolsko leto 1934—35. Al. Gradnikovo »Pismo z onega sveta«; Iv. Pregelj priobčuje »Naricaiko na grob Nj. Vel. Kralju Aleksandru I. Zedinitelju Jugoslavije«, Karlo Kociančič nadaljuje s potopisom »Dva potopuh na Jadranskem morju«, Al. Gradnik nadaljuje s prevodom iz ruščine »Kaštanka«, Zdravko Ocvirk pa priobčuje pesem »V jeseni leta 1934«. V drugi številki nadaljuje Karlo Kociančič svoj potopis »Dva potopuh na Jadranskem morju«. V tretji številki priobčuje Bogomir Magajna črtico »S poti«, Karlo Kociančič potopis »Dva potopuh na Jadranskem morju«, Al. Gradnik nadaljuje s prevodom novosti iz ruščine »Kaštanka«, Karel Širok pa priobčuje pesem »Jezusa zbiljetna dvojna golobica«.

V prvih številkih revije »Prijatelj« priobčuje France Bevko črtico »Srečanje«.

V dvanajstti številki »Planinskega vestnika« zaključuje dr. Henrik Tuma svoj opis »Beneška Slovenija«, ki je izhajal kot nastavak prejšnjega leta. — Dr. Tuma je izdajal vse v tem letu.

Dvanajsta številka »Grude« je posvečena dvojnem jubileju bana dr. Dragi Mařušiča: na prvi strani prinaša pesem Ivana Albrehtja »Na